

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU
Sosionomi (AMK)

Riitta Hulanmäki, Riku Pakkanen

ELÄMYSPEDAGOGISEN RETKEN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS STOPPARI-
VALKAMASSA

Opinnäytetyö 2013

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosionomi AMK

HULANMÄKI, RIITTA

Elämyspedagogisen retken suunnittelu ja toteutus

PAKKANEN, RIKU

Stoppari-Valkamassa

Opinnäytetyö

56 sivua + 4 liitettä

Työn ohjaaja

Ari Vesanen

Toimeksiantaja

A-klinikkasäätiö

Marraskuu 2013

Avainsanat

elämyspedagogiikka, osallistaminen, työn kehittäminen

Tämä opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä A-klinikkasäätiön Itä-Suomen palvelualueen Stoppari-Valkaman kanssa. Tarkoituksena oli suunnitella ja järjestää elämyksellinen retki Stoppari-Valkamaan sijoitetuille nuorille osana nuorten hoitoon liittyvää toimintaa. Tähän toimintaan nuoret osallistuivat ja vaikuttivat suoraan. Opinnäytetyön tarkoituksena on edistää Stoppari-Valkaman ryhmätoimintojen kehittämistä ja säännöllistä toteutumista. Toinen tavoite on luoda työkalu ohjaajille ja nuorille retkien järjestämiseen opaskirjasen muodossa. Teoreettisena viitekehystenä tässä opinnäytetyössä ovat elämyspedagogisten työmenetelmien hyödyntäminen nuorten päihdekuntoutuksessa ja työn kehittäminen. Tutkimusmenetelmänä opinnäytetyössä käytettiin fenomenologista lähestymistapaa. Aineistonhankintamenetelmänä käytettiin ryhmäkeskustelua, retkipäiväkirjoja ja nuoren haastattelua, joka kirjattiin. Ryhmäkeskustelun tavoitteena oli nuorten osallistuttaminen retken suunnitteluun ja toteutukseen.

Opinnäytetyö oli toiminnallinen, ja sen tuotoksena saatiin järjestettyä toiminnallinen elämysretki yhdelle nuorelle sekä opaskirjanen Stoppari-Valkamaan retkien suunnittelua helpottamaan.

Opaskirja sisältää ohjeet ohjaajille retken suunnittelua ja toteuttamista varten.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences/ Social Care program

HULANMÄKI, RIITTA

PAKKANEN, RIKU

Planning and implementation of an experience pedagogical expedition in Stoppari-Valkama

Bachelor's Thesis

56 pages + 4 appendices

Supervisor

Ari Vesanen

Commissioned by

A-klinikkasäätiö

November 2013

Keywords

Experience pedagogy, participate, development of work

This functional thesis was made with co-operation with A-Clinic Foundation's Eastern Finland's service area, in Stoppari-Valkama's child welfare unit. The purpose of this practice thesis was to plan and organize an experience pedagogical expedition for the adolescent who has been placed to Stoppari –Valkama for a special child welfare care unit. The function of this expedition was aim to be a part of their own special care in which they were able to participate and influence. The second purpose of this thesis was also to improve the development and regular actualization of the group activities of Stoppari-Valkama. A practical tool as a written guidebook for the future expeditions was expected to achieve for child welfare care workers and adolescent of Stoppari-Valkama. The frame of reference in this thesis was to utilize the experience pedagogical working methods in child welfare care of the adolescent with addition problems and also to develop the working methods in Stoppari-Valkama. The practical participation of the authors in this expedition and the diary of the process of this study are also included as parts of the thesis.

Research method used in this thesis was phenomenological approach and the data collection methods were carried out by group conversations, expedition diaries and interview which were collected and documented. The aim of group conversation was to participate and inspire the adolescent for planning and actualization of the expedition.

The thesis was an action research and as a result came out an experienced expedition for one young person from Stoppari-Valkama's special child welfare care unit. This thesis produced also a guidebook to help to organize expeditions in the future in Stoppari-Valkama.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

<u>1 JOHDANTO</u>	6
<u>2 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS</u>	7
<u>2.1 Tavoitteet</u>	8
<u>2.2 Prosessin kuvaus ja toteutustavat</u>	8
<u>3 A-KLINIKKASÄÄTIÖ</u>	9
<u>3.1 Itä-Suomen palvelualue</u>	9
<u>3.2 Stopparit</u>	10
<u>3.3 Humaanisuus</u>	11
<u>3.4 Luottamuksellisuus</u>	11
<u>3.5 Asiakslähtöisyys</u>	11
<u>3.6 Moniammatillisuus</u>	12
<u>3.7 Lastensuojelun mukainen hoito</u>	12
<u>3.8 Stoppari-Valkama</u>	13
<u>3.9 Lähihoito</u>	14
<u>3.10 Tuettu itsenäistymisasuminen</u>	16
<u>4 HOITO JA KASVATUS SIJAISHUOLLOSSA</u>	17
<u>4.1 Osallistaminen</u>	18
<u>4.2 Elämyspedagogiikka</u>	19
<u>4.3 Elämyspedagogiikan käsitteet</u>	20
<u>5 ELÄMYSPEDAGOGINEN RETKI</u>	23
<u>5.1 Suunnittelu</u>	23
<u>5.2 Valmistelu</u>	26
<u>5.3 Nuorten valmistautuminen</u>	29
<u>5.4 Retki lähenee</u>	30
<u>5.5 Saapuminen Tahkolle</u>	32
<u>5.6 Keskiviikko 9.5.2012</u>	38
<u>5.7 Paluupäivä Valkamaan</u>	42

<u>6</u>	<u>NUOREN KOKEMUKSET RETKIMUISTELUHAASTATTELUNA</u>	45
<u>7</u>	<u>OPASKIRJANEN RETKIEN SUUNNITTELUUN</u>	48
<u>8</u>	<u>POHDINTA</u>	48
	<u>8.1</u> Nuoret	50
	<u>8.2</u> Ohjaajat	50
	<u>8.3</u> Opas	52
	<u>8.4</u> Yhteenveto retkestä	53
	<u>LÄHTEET</u>	56
	<u>LIITTEET</u>	
	Liite 1. Retkilupapyyntö sosiaalityöntekijälle	
	Liite 2. Retkiohjelma	
	Liite 3. Retken suunnittelurunko	
	Liite 4. Opas	

1 JOHDANTO

Stoppari-Hamina ja Stoppari-Valkama (nykyisin Stoppari-Haminan kuntoutumisosasto) ovat osa A-klinikkasäätiön Itä-Suomen palvelualueen päihdepalvelukokonaisuutta. Itä-Suomen palvelualue kuuluu osana A-klinikkasäätiöön ja ovat A-klinikkasäätiön omistama. (A-klinikkasäätiö 2013.)

Stoppari-Valkaman toiminta on siirtynyt heinäkuussa 2013 osaksi Stoppari-Haminan yksikön toimintaa, jolloin Stoppari-Haminaan lisättiin viisi asiakaspaikkaa Stoppari-Haminan vieressä sijaitsevaan peruskorjattuun rivitalokiinteistöön. Stoppari-Valkaman nimi vaihtui samalla Stoppari-Haminan kuntoutumisosastoksi. (A-klinikkasäätiö 2013.)

Stoppari-Haminan pysäytys- ja arviointiosasto sekä kuntoutumisosasto ovat päihteiden käytön ja muun ongelmallisen elämäntilanteen katkaisemista tarvitseville nuorille tarkoitettuja ympärivuorokautisia laitoshoitoyksiköitä. Asiakasnuoret ovat 12 - 17 -vuotiaita ja he tulevat hoitoon joko kiireellisellä sijoituksella tai huostaan otettuina. Hoitoon nuori voi tulla suoraan kotoaan tai toisesta laitoksesta. Hoitoon tuloon tarvitaan sijoituspäätös asiakasnuoren oman kunnan sosiaaliviranomaiselta. (A-klinikkasäätiö 2013.)

Stoppari-Hamina toimii lastensuojelulain mukaisena laitousyksikkönä, jossa tavoitteena on hoitotyön ja tarvittaessa lastensuojelulain rajoitteiden avulla pysäyttää, nuoren haitallinen elämäntapa kuten rajattomuus, kasvuvaikeudet, päihteiden käyttö tai rikollisuus. (A-klinikkasäätiö 2013.)

Ajatus retkestä ja siihen liittyvästä opinnäytetyöstä syntyi Riitta Hulanmäelle syksyllä 2011. Me molemmat työskentelemme Stoppareissa, vaikkakin eri osastoilla. Asiakasnuoret tuovat hoidossa ollessaan useasti esiin sen, ettei heitä kuunnella heidän omissa asioissaan tai etteivät he saa vaikuttaa siihen, että heillä olisi jotain mielekästä tekemistä ollessaan hoidossa Stopparissa. Retkelle lähteviä nuoria mietittäessä päädyimme siihen, että retkelle lähtisivät Valkaman nuoret, koska Valkaman kuntouttavaan hoitoon kuuluvat olennaisesti ryhmätoiminnot, yhteisöllisten hoitokeinojen käyttö, toiminnallisuus ja retket.

Opinnäytetyömme liittyy työn kehittämiseen Stoppari-Valkamassa, ja opinnäytetyön tarkoituksena on luoda malli, miten retkien suunnittelu ja toteuttaminen helpottuisi. Opinnäytetyömme toivomme kehittävän Stoppari-Valkaman ryhmätoimintoja sekä suunnitelmallista ja jatkuvaa retkitoimintaa Stoppari-Valkamassa. Opinnäytetyön tuotoksena valmistuvan retkiohjekirjan Stoppari-Valkamaan toivomme helpottavan retkien valmistelua ja toteutusta tulevaisuudessa.

Stoppari-Valkamaan sijoitetut nuoret ovat huostaan otettuja ja sijoitettuina kodin ulkopuolelle laitoshoitoon eri elämäntilanteillaan ilmenevien vaikeuksien vuoksi. Päihteet, mielenterveyden ongelmat ja rajattomuus ovat pääasiallisia syitä nuoren Stoppari-Valkamaan sijoitukseen. (A-klinikkasäätiö 2013.)

Tutkimuskysymys opinnäytetyössämme on se, miten ja millä tavoin Stoppari-Valkamaan sijoitetun moniongelmaisen nuoren osallisuuden tukemisella ja vahvistamisella elämyspedagogisin keinoin voidaan löytää nuoren omaa kasvua ja kehitystä edistäviä asioita ja toimintamalleja. Vai voidaanko?

Elämyksellisen retken suunnitteluun ja retkelle osallistumisen kautta nuori voi oppia hahmottamaan elämäänsä ja entisten toimintojen vaikutusta nykyisyyteen. Nuori voi oppia tekemään suunnitelmia omista lähtökohdistaan ja pyrkiä niitä kohti. Nuori voi oppia rakentavia keinoja erilaisten tunteiden tunnistamiseen, käsittelyyn ja hallintaan myönteisen minäkuvan ja itsetunnon kehittymisen sekä vahvistumisen kautta retkielämysten ja onnistumisen kokemuksista.

Elämyksellisellä retkellä, jonka suunnitteluun ja toteutukseen nuori on osallistunut vuorovaikutuksessa muun ryhmän kanssa, nuori voi saavuttaa uusia onnistumisen kokemuksia ja kokeilla rajojaan turvallisesti ryhmän ja ohjaajien tukemana. Tähän opinnäytetyöhön liittyvällä retkellä ohjelma pyrittiin järjestämään nuorten toiveiden mukaan.

2 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Toiminnallinen opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä A-klinikkasäätiön Itä-Suomen palvelualueen Stoppari-Valkaman kanssa. Työn tarkoituksena oli suunnitella ja järjestää elämyksellinen retki Stoppari-Valkamaan sijoitetuille huostaan otetuille

nuorille keväällä 2012. Valitsimme toiminnallisen opinnäytetyön, koska koimme sen mielenkiintoiseksi ja haastavaksi opinnäytetyön aiheeksi.

2.1 Tavoitteet

Opinnäytetyö sekä syventää omaa ammattitaitoamme ryhmän ohjauksesta, että kehittää Stoppari-Valkaman retkien järjestämistä tulevaisuudessa. Opinnäytetyön osana valmistuu opas Stoppari-Valkamaan auttamaan retkien suunnittelua, järjestämistä ja toteuttamista tulevaisuudessa.

Opinnäytetyöhön liittynyt retki suunniteltiin yhdessä Stoppari-Valkamaan sijoitettujen nuorten kanssa ryhmätoimintana. Siinä nuoret saivat itse vaikuttaa retkikohteen valintaan, suunnitella retken toimintaa ja osallistua retkivalmisteluihin.

Opinnäytetyön aineisto oli tarkoitus kerätä viiden nuoren ja kahden ohjaajan retkipäiväkirjoista, joita retkelle osallistuvat nuoret ja ohjaajat sitoutuivat pitämään. Retkelle osallistuvien nuorten retkipäiväkirjojen muoto sai olla vapaa, mutta toivoimme nuorten kirjaavan päivittäisiä kokemuksiaan ja ajatuksiaan retken etenemisestä. Tämä oli siis tavoite - todellisuus tuli kuitenkin toisenlaiseksi. Ohjaajien retkipäiväkirjat olivat vapaamuotoiset, mutta kuitenkin siten, että niistä muodostuneesta aineistosta piti olla mahdollisuus kirjoittaa päivän tapahtumat opinnäytetyön kirjalliseen osaan.

2.2 Prosessin kuvaus ja toteutustavat

Opinnäytetyönprosessin aloitimme jo ennen 2012 vuoden vaihdetta, kun esitimme yhteisen ajatuksemme retkestä ja siihen liitettävästä opinnäytetyöstämme omille esimiehillemme sekä Stoppari-Haminassa että Stoppari-Valkamassa.

Aineistoa opinnäytetyötä varten saatiin myös keväällä 2012 pidetyistä retken suunnitteluryhmistä, ja retken jälkeen tehdystä nuoren haastattelusta. Nuorten retkipäiväkirjat jäivät pois nuorten karkaamisten takia ja mukana olleen nuoren hukattua oman päiväkirjansa. Aineisto nuorelta tuli lopulta haastattelun kautta, pian retken jälkeen.

Alun perin matkan oli tarkoitus olla huhtikuussa 2012, mutta aikataulut siirsivät se toukokuulle 2012. Retkelle järjestettiin aktiviteetit sen mukaan mitä nuoret olivat ryhmissä yhdessä toivoneet. Kaikki aktiviteetit ja mökki oli varattu täyden lähtijämäärän mukaa, eli 3 + 5. Aktiviteetit ja mökki tilattiin sen jälkeen, kun retken ajankohta varmistui. Mutta aina asiat eivät mene niin kuin on suunniteltu, kuten opinnäyteyössä tulee esille. Pitää muistaa että hoidossa olevat nuoret ovat kaikki moniongelmaisia ja erittäin impulsiivisia omissa toimissaan. Nuorten toimia on joskus aivan mahdoton ennustaa, mikä oli kaataa koko retken toteutuksen.

3 A-KLINIKKASÄÄTIÖ

A-klinikkasäätiö on 1955 perustettu päihdetyön järjestö, jonka toiminta tähtää päihde- ja riippuvuusongelmaisten ja heidän läheistensä aseman parantamiseen vaikuttamalla yhteiskuntapolitiikkaan sekä tarjoamalla monipuolisia ja luottamuksellisia hoitopalveluita päihde- ja muista riippuvuusongelmista kärsiville. (A-klinikkasäätiö 2013.)

A-klinikkasäätiö toimii voittoa tavoittelematta. Säätiön palvelualueet solmivat puite- ja ostopalvelusopimuksia kuntien tai kuntayhtymien kanssa. Järjestötoiminta rahoitetaan pääasiassa Raha-automaattiyhdistyksen avustuksin. (A-klinikkasäätiö 2013.)

800 työntekijän A-klinikkasäätiön liikevaihto on noin 45 miljoonaa euroa. Vuosittainen asiakasmäärä on noin 30 000. Lisäksi A-klinikkasäätiön sähköisiä palveluja verkossa käyttää yli 100 000 kävijää kuukausittain. (A-klinikkasäätiö 2013.)

3.1 Itä-Suomen palvelualue

Stoppari-Hamina ja Stoppari-Valkama ovat osa A-klinikkasäätiön Itä-Suomen palvelualueen kokonaisuutta. Muita palveluja ovat päihdehoidon seudulliset aikuisille tarkoitettut päihdehuollon avo- ja laitoshoidotyksiköt, asumispalvelut sekä hyvinvointi- ja koulutustoiminta. A-klinikkasäätiö tarjoaa koko Suomessa Itä-Suomen palvelualue mukaan lukien monipuolisia ja luottamuksellisia hoitopalveluja sekä päihde- että muista riippuvuusongelmista kärsiville. Palvelun lähtökohtana on asiakkaan ja hänen läheistensä avun, tuen ja hoidon tarve. (A-klinikkasäätiö 2012.)

Itä-Suomen palvelualueella on 200 työntekijää joista 30 on Stoppareiden palveluksessa. Stoppareilla on mahdollisuus saada tukea ja konsultaatiota omasta organisaatiosta. Itä-Suomen palvelualueen lääkärin, psykologien, perheterapeuttien, työnohjaajien ja kouluttajien osaamista voidaan hyödyntää tarpeen mukaan sujuvasti. Vastavuoroisesti Stoppareiden työntekijöiden lastensuojelun ja sen päihdetyöhön liittyvät taidot ja tiedot ovat muiden palveluyksiköiden käytettävissä. (A-klinikkasäätiö 2012.)

3.2 Stopparit

Stoppareihin sijoitetut nuoret ovat moniongelmaisia nuoria, joilla saattaa olla takanaan jo pitkä päihdehistoria. Nuorten elämään ovat kuuluneet alkoholi, huumausaineet ja erilaiset muut päihdyttävät aineet, kuten impattavat aineet (butaani, bensa) tai myrkyllisten kasvien ja sienten nauttiminen päihtymistarkoituksessa.

Stoppariin sijoitetuilla nuorilla on usein omassa elämässään myös rajattomuutta: nuori on lintsannut koulusta ja karkaillut kotoaan. Usein myös nuori on karkaillut entisistä hoitopaikoistaan. Nuorella saattaa olla rikollista käyttäytymistä kuten näpistelyjä, varkauksia, huumeiden välittämistä, ilkivaltaa tai sotkemista ("tagit" jne.). Stoppariin sijoitetuilla nuorilla on usein myös mielenterveys ongelmia.

Nuorten moniongelmaisuus vaatii nykyisin entistä profiloitumpaa ja toisaalta laajalaisempaa ammattiosaamista sekä erityyppisiä ja erikokoisia laitospalveluita, joissa nuoren hoidon ja huolenpidon tarpeisiin voidaan vastata yksilöllisten hoitosuunnitelmien avulla yhteishoidon keinoja hyödyntäen. Stoppareiden hoitoketjussa vastataan nuorten hoidon tarpeeseen tarjoamalla kiireellisesti sijoitetuille tai huostaan otetuille nuorille hoidollista pysäytystä, hoidontarpeen arviointia sekä korjaavaa ja kuntouttavaa hoitoa.

Stoppareissa tavoitteena on edistää päihde- ja mielenterveysongelmaisten nuorten ja heidän perheidensä kuntoutumista ja hyvinvointia. Kuvaamalla hoitoprosesseja voidaan osoittaa kaikkien asianosaisten osallistumisen merkitys nuoren hoidossa. Jokaisella nuoren verkostossa on oikeus tulla kuulluksi ja tuoda onnistumisen kannalta merkityksellinen tieto hoidon toteutumiseksi.

Stoppareissa nuorten hoitotyön vahvuutena on hoidollisuuden läsnäolo arjessa. Henkilökunnan vahvuutena on asiantuntijuus nuorten päihdeproblematiikassa, psykososiaalisissa ongelmissa ja yhteisohdollisten menetelmien käytössä. Stoppareissa korostetaan perhetyönäkökulmaa lastensuojelun päihdepalveluissa. (A-klinikkasäätiö 2012, 2.)

3.3 Humaanisuus

Auttamistyön perustana A-klinikkasäätiöllä on ihmisyyden ja sen vajaavaisuuksien ymmärtäminen. Nuorten hoidossa on huomioitava nuoren, hänen perheensä ja läheistensä elämäntilanteet. Haitallisesta elämäntavasta luopumisessa eletään yhdessä nuoren kanssa onnistumisten ja epäonnistumisten kehässä. Mitä pidempään nuoren hoitotyö etenee, sitä enenevässä määrin tavoitellaan onnistumisia. Nuorelle ja hänen perheelleen tarjotaan tukea ja hoitoa yhä uudelleen toivoen, että asiakkaan kyky saada oma elämäntilanteensa hallintaan kasvaisi. (A-klinikkasäätiö 2012, 3.)

3.4 Luottamuksellisuus

Luottamuksellisuus nuoreen, hänen perheeseensä ja viranomaisiin on tärkeätä. Kaikkien tulee tietää nuoren hoitoon liittyvistä asioista sekä kaikkien läsnäoloa edellytetään nuoren hoidon suunnittelussa ja asiakasneuvotteluissa. Hoitoon liittyvien seikkojen paljastaminen ulkopuolisille on A-klinikkatoimen työntekijöiltä rangaistuksen uhalla kielletty. Jos on nuoren edun mukaista tehdä yhteistyötä muiden hoitotahojen kanssa, kysytään tähän suostumus nuoren perheeltä ja sosiaalityöntekijältä aina etukäteen. (A-klinikkasäätiö 2012, 3.)

3.5 Asiakaslähtöisyys

Nuoret, heidän elämäntilanteensa ja perhetaustansa ovat aina erilaisia. Kaikille sopivaa yhtenäistä hoitomallia ei ole, vaan jokaisen hoitotavoitteet sekä hoito- ja työskentelytavat ovat yksilölliset. Ne muotoutuvat nuoren ja hänen perheensä elämäntilanteen, tarpeiden, voimavarojen ja ongelmien mukaisesti. (A-klinikkasäätiö, 2012.)

Stopparit tarjoavat erilaisia hoitovaihtoehtoja ja niiden yhdistelmiä vastaamaan nuoren yksilöllisiin tarpeisiin. Hoidossa onnistuminen edellyttää yhteisiä tavoitteita ja

suunnitelmallisuutta nuoren, perheen, sosiaalityöntekijän ja Stopparin työntekijöiden kesken. Nuoren hoitajakson pituus perustuu kunkin nuoren yksilöllisestä lastensuojelun tarpeesta nouseviin ja yhdessä laadittuihin tavoitteisiin. (A-klinikkasäätiö 2012, 4.)

3.6 Moniammatillisuus

Moniammatillisuus ja hoitotoiminnan monimuotoisuus syntyvät terapeuttisen ja hoidollisen sekä lastensuojelun ja päihdetyön asiantuntemuksen pohjalta. Henkilökunnan osaaminen ja taito syntyvät kiinnostuksesta oman työn tekemiseen ja hoidon kehittämiseen. Työntekijöissä yhdistyvät koulutus, sopivuus alalle, tavoitteellisuus ja halu kehittyä. Stoppareiden henkilökunta edustaa monia eri ammattialoja kuten

- sosiaalialan työtä
- sosiaaliterapiaa
- hoitotyötä
- nuorisotyötä
- terveyden- ja sairaanhoito-alaa ja lääketiedettä.

(A-klinikkasäätiö 2012, 4.)

3.7 Lastensuojelun mukainen hoito

Stoppareissa on oltava riittävät ja asianmukaiset toimitilat ja toimintavälineet sekä tarpeellinen määrä sosiaalihuollon ammatillista ja muuta henkilökuntaa. Nuorella tulee olla mahdollisuus riittävään yksityisyyteen, rauhalliseen yksinoloon ja identiteetin kannalta välttämättömään omaan alueeseen. Erityisen tärkeää on taata nuorelle mahdollisuus pitää yhteyttä hänelle läheisiin ihmisiin puhelimitse, kirjeillä, vanhempien ja sukulaisten vierailuilla Stoppareissa. (A-klinikkasäätiö 2012, 4–5.)

Nuorella on mahdollisuus oma tilanteensa ja hoitovaiheensa mukaan tehdä kotiharjoitteluja. Kotiharjoittelujaksolla nuori harjoittelee omassa kotiympäristössä elämistä ja toimimista sovitusti ja suunnitellusti. Kotiharjoittelujaksot mahdollistavat nuoren onnistumisen kokemusten saavuttamista ennen kuin nuori palaa hoitajakson jälkeen kotiympäristöönsä. (A-klinikkasäätiö 2012, 4–5.)

Henkilökunnan määrä on suhteessa hoidettavien nuorten lukumäärään, heidän tarvitsemaan hoitoon ja kasvatukseen, sekä laitoksen hoitotyön ja arjen toimivuuteen. Henkilöstön sukupuoli- ja ikäjakauma on tasainen ja henkilöstöllä on työhönsä koulutukseen perustuvaa riittävää asiantuntemusta. Nuoret tarvitsevat Stopparissa yksilöllisesti erilaisia palveluja, joten Stoppareiden henkilökunta kykenee työskentelemään ajoittain haastavissakin tilanteissa. (A-klinikkasäätiö 2012, 4–5.)

Stoppareissa vastataan niihin ongelmiin, jotka ovat nousseet nuoren huolenpidon ja hoidon tarpeesta ja ovat olleet nuoren kiireellisen sijoituksen tai huostaanoton perusteina. Kun huostassa pitämisen ja sijaishuollon tarvetta ei enää ole, sosiaalityöntekijän tulee tehdä esitys huostassa pidon päättämisestä. (A-klinikkasäätiö 2012, 4–5.)

Lastensuojelulaitoksessa voidaan käyttää lastensuojelulain mukaisia rajoitustoimenpiteitä. Niitä tulee käyttää vain siinä määrin, kuin nuoren itsensä tai toisen henkilön terveys tai turvallisuus tai nuoren huostaanoton tarkoituksen toteuttaminen vaatii. Toimenpiteeksi valitaan aina lievin mahdollinen ja se lopetetaan, kun sen käytölle ei ole enää lain mukaisia perusteita. (A-klinikkasäätiö 2012, 4–5.)

Rajoitustoimenpiteet toteutetaan aina mahdollisimman turvallisesti ja ihmisarvoa kunnioittavasti. Kaikista lastensuojelulain mukaisista rajoituksista tehdään lastensuojelulain mukaiset rajoituspäätökset, joissa kuullaan nuorta ja hänen huoltajaansa. (A-klinikkasäätiö 2012, 4–5.)

3.8 Stoppari-Valkama

Stoppari-Valkama on pieni, strukturoitu, yhteisohoidon keinoin toimiva laitoshoitoyhteisö moniongelmaisille ja vaativille huostaan otetuille nuorille. Stoppari-Valkamassa on mahdollista myös nuorten lääkkeellinen hoito. Nuorella, joka on tullut Stoppari-Valkamaan, on saattanut olla jo aiemmin pitkään psyykkisiä oireita, jotka ovat vahvistuneet päihteiden käytöstä. Ongelmana nuorella on voinut olla myös päihteiden käyttö, joka on aiheuttanut psykiatrisia komplikaatioita, tai sitten nuorella on yhtäaikaisesti sekä päihteiden väärinkäyttöä että psykiatrisia häiriöitä. Joskus taustalla oleva traumaattinen kokemus on voinut johtaa nuoren siihen, että nuori on alkanut käyttää päihteitä. Haasteena ovat kasvun ja kehityksen huomioiminen nuorten sekahäiriöissä sekä häiriöiden vaikutus nuoren ihmissuhteisiin ja vuorovaikutukseen

nuoren vanhempien kanssa. Tämä moniongelmallisuus otetaan huomioon laadittaessa nuorelle yksilöllistä hoitosuunnitelmaa. (A-klinikkasäätiö 2012, 7.)

Kodinomaisessa hoitoyhteisössä omahoitajuus, terapeutit ja perhetyö kuuluvat osaltaan nuoren hoitokokonaisuuteen. Stoppari-Valkamassa nuorten päivä- ja viikko-ohjelmaan sisältyy myös hoidollisten toimintojen lisäksi kodinhoidollisia työtehtäviä, harrastus- ja virkistystoimintaa sekä itsenäistymiseen tähtääviä toimia. Hoitojakson tavoitteita asetettaessa huomioidaan jakson kokonaispituus realistisin lähtökohdin. (A-klinikkasäätiö 2012, 7.)

Stoppari-Valkaman yksilöllisesti suunniteltu hoitojakso koostuu tiivistä lähihoidosta (tulo- ja kiintymisvaiheet) sekä lähihoidosta (kuntoutumis-, irtautumis- ja päätösvaiheet). Yksilöllisesti suunniteltu lähihoitojakso etenee vaiheittain nuoren kuntoutuessa. Opiskelu ja työharjoittelu ovat mahdollisia nuoren toimintakyvyn mukaan. Hoitojakson jälkeen on mahdollisuus siirtyä tuettuun itsenäistymisasumiseen. (A-klinikkasäätiö 2012, 7.)

3.9 Lähihoito

Lähihoito on strukturoitu, yhteisöhoidon keinoin toimiva laitoshoitomalli moniongelmaisille ja vaativille alaikäisille huostaan otetuille nuorille. Lähihoidossa työskennellään samanaikaisesti nuoren mielenterveyden häiriöiden ja päihdeongelman kanssa. Hoito on pitkäjänteistä ja vaiheista. Tiiviin lähihoidon tarkoitus on saada nuori sitoutumaan hoitopaikkaan. Lähihoidon vaiheessa on tavoite sitoutua varsinaiseen hoitoon. Retkahtaminen päihteisiin lähihoitovaiheessa ei ole enää syy lopettaa hoitoa, vaan retkahduksesta seuraa hoidon arviointi ja tarvittaessa hoidon tehostaminen. (A-klinikkasäätiö 2012, 7.)

Nuori osallistuu oman hoitonsa toteutumiseen, eli nuoren omat näkökulmat ja kiinnostuksen kohteet huomioidaan. Kodinomaisessa hoitoyhteisössä toimitaan ja ollaan yhdessä: niinpä ryhmadynamiikka, vertaistuki ja yhteisöllisyys ovat vaikuttavina tekijöinä. Nuorella on aina käytettävissä työntekijä, jonka kanssa voi jutella ja miettiä omia asioita. Nuorella on oma huone, jossa hän voi olla rauhassa yksikseen. Nuori saa lukita oman huoneensa itse. (A-klinikkasäätiö 2012, 7.)

Tiiviissä läihoidossa rajoitetaan tarvittaessa nuoren sosiaalisia suhteita, yhteydenpitoa, liikkumista ajankäyttöä ja tekemistä. Nuori ei pääse poistumaan henkilökunnan tietämättä, eikä yhteisöön pääse kukaan ei-toivottu henkilö. Rajoitukset ovat mahdollisimman lyhytkestoisia ja rajoitusten tarkoituksena ei ole olla erossa omista ongelmista, vaan etsiä niihin ratkaisua yhdessä omaohjaajan kanssa. (A-klinikkasäätiö 2012, 7.)

Tiiviin läihoidon vaiheet ovat hoitoon tulo ja kiintyminen. Tulovaiheessa nuori tutustuu yhteisöön, sääntöihin ja käytäntöihin. Nuoren kanssa käydään läpi rajoitustoimenpiteet ja perusteet. Tuloneuvottelu järjestetään verkoston kanssa, jossa asetetaan yhdessä hoitajakson tavoitteet. (A-klinikkasäätiö 2012. 7-8.)

Nuoren kiintyminen yhteisön toimintoihin tapahtuu osallistumalla arjen toimintaan, ryhmiin, harrastus- ja virkistystoimiin sekä kodinhoidollisiin työtehtäviin, joihin kuuluvat nuoren oman huoneen siivous, yhteisten tilojen siisteydestä huolehtiminen yhdessä yhteisön muiden jäsenten kanssa sekä viikoittainen keittiövuoro. Nuorella on lisäksi mahdollisuus tehdä niin sanottuja ahkeruustöitä, joista on mahdollista saada pientä taskurahaa. (A-klinikkasäätiö 2012. 7-8.)

Nuori on vuorovaikutuksessa lähiverkostonsa kanssa valvotusti puhelimella tai kirjeitse. Omahoitajatyö sisältää kartoituksia päihteistä, mielen- ja muusta terveydestä, aiemmista hoitosuhteista, verkostosta ja elämänkaaresta. (A-klinikkasäätiö 2012. 7-8.)

Nuoren koulunkäyntitilanne selvitetään ja hänelle pyritään järjestämään opiskelu- tai työharjoittelupaikka. Nuori voi tarpeen mukaan käydä koulussa Stoppari-Valkamasta käsin. Hoitosuunnitelma laaditaan yhdessä omaohjaajan kanssa tulohaastattelun pohjalta. (A-klinikkasäätiö 2012. 7-8.)

Läihoidon vaiheet ovat kuntoutuminen, irtautuminen ja hoidon päättäminen. Ennen kuntoutumisvaiheeseen siirtymistä tehdään nuoren hoitosuunnitelman päivitys, arvioidaan tiiviin läihoidon sujuminen ja asetetaan tavoitteet hoidon jatkamista varten. Omahoitajatyöskentelyllä ja ryhmämenetelmiin perustuvalla hoidolla nuori oppii hahmottamaan elämänsä ja entisten toimiensa vaikutusta nykyisyyteen sekä tekemään suunnitelmia omista lähtökohdista ja pyrkimään niitä kohti. (A-klinikkasäätiö 2012, 8.)

Ryhmähoidoissa käsitellään päihteidenkäyttöä, mielenterveysasioita, keskustellaan itsetunnosta ja käsitellään seksuaalisuuteen kuuluvia asioita. Ryhmässä nuori oppii tunnistamaan ja kyseenalaistamaan arvojaan ja asenteitaan suhteessa yhteiskunnassa vallitseviin arvoihin. Kodinhoidollisilla ryhmillä, aamuryhmillä ja yhteisökokouksilla vaikutetaan nuoren sosiaalisiin kykyihin ja taitoihin. (A-klinikkasäätiö 2012, 8.)

Nuoren tervettä kasvua ja kehitystä tuetaan liikunnan, urheilun, lääkäri- ja sairaanhoitopalvelujen avulla. Nuoren vuorovaikutusyhteyksien uudelleen rakentamiseen ja vahvistamiseen tarvitaan tiivistä ja avointa työtä nuoren verkostoon kuuluvan perheen, muiden nuorelle läheisten ihmisten, kuten yhdessä nuoren ja vanhempien kanssa sovittujen ystävien sekä tukiverkoston kanssa. (A-klinikkasäätiö 2012, 8.)

Nuoren tukiverkoston kanssa järjestetään nuoren hoitajakson aikana hoitoneuvotteluja. Hoitoneuvotteluissa käydään läpi nuoren hoidossa tapahtuneita asioita, kuten onko tavoitteet toteutunut, miten kotiharjoittelut ovat onnistuneet, miten arki on sujunut talolla. Hoitoneuvottelussa asetetaan myös uudet tavoitteet seuraavaan hoitoneuvotteluun asti. Hoitajakson aikana nuori harjoittelee omaan elinympäristöönsä palaamista niin sanotuin kotiharjoitteluin. Kotiharjoittelut toteutuvat portaittaisesti päiväharjoitteluista, joissa on ohjaaja tarvittaessa mukana, pidempiin harjoittelujaksoihin. (A-klinikkasäätiö 2012, 8.)

Irtautumisvaiheessa nuori kantaa vastuun omista asioista ja hoidon etenemisestä. Nuorella on mahdollisuus suorittaa Valkaman ulkopuolella opintoja tai osallistua työharjoitteluun. Vaiheeseen kuuluvat useamman vuorokauden pituiset kotiharjoittelujaksot ja jatkohoidon toteutumiseen liittyvät toimet. Hoitoneuvotteluissa arvioidaan ja päivitetään hoitosuunnitelmaa yhdessä tukiverkoston kanssa. (A-klinikkasäätiö 2012, 8.)

3.10 Tuettu itsenäistymisasuminen

Itsenäistymiseen valmentautumisen ja varsinaisen itsenäisen elämän väliin sijoittuvan harjoittelujakson voi nuori toteuttaa pihapiirissä olevassa itsenäistymisharjoitteluasunnossa. Asunnossa nuori voi harjoitella itsenäistä asumista

käytännössä ja opetella itsenäistä elämän hallintaa. Nuorella on tällöin tukenaan itsenäistymisharjoitteluasunto-ohjaaja, joka auttaa nuorta arjen hallinnassa sekä käytännön asioiden hoitamisessa. Nuori saa tarvitessaan tukea ja apua myös muilta Valkaman ohjaajilta. (A-klinikkasäätiö 2012, 8.)

Omaohjaaja voi olla vielä mukana nuoren elämässä, mutta pääasiallinen vastuu nuoren kanssa työskentelystä siirtyy asteittain itsenäistymisharjoitteluasunto-ohjaajalle. Nuoren ryhmät keskittyvät nuoren tukemiseen ja valmentamiseen kohti aitoa itsenäistymistä. Tuetun itsenäistymisharjoitteluasumisen tavoite on nuoren päihteettömän arjen sujuminen ja edelleen valmentautuminen itsenäiseen elämään. (A-klinikkasäätiö 2012. 8–9.)

4 HOITO JA KASVATUS SIJAISHUOLLOSSA

Lapsen sijoittaminen kodin ulkopuoliseen sijaishuoltoon on erityistilanne, jossa sijaishuollosta huolehtivat tahot pitävät huolta lapsen hoitoon, huolenpitoon ja kuulluksi tulemisen toteutumisesta lapsen omien vanhempien sijaan. Sijaishuollossa lasta kuunnellaan niin, että hän kokee tulevansa ymmärretyksi ja kohdellaan siten, että hän voi tuntea itsensä hyväksytyksi sekä saa osakseen ymmärtämistä, turvaa ja hellyyttä. (Sosiaaliportti 2012.)

Sijaishuollossa lapselle pyritään luomaan tilanteita, joissa lapsi voi saada onnistumisen kokemuksia ja pystyy rakentamaan myönteistä kuvaa itsestään ja osaamisestaan. Lasta autetaan tunnistamaan omia ja muiden tunteita sekä ilmaisemaan itseään. (Sosiaaliportti 2012.)

Sijaishuoltopaikan työntekijät omalla esimerkillään ohjaavat lasta selvittämään ristiriitoja ja erimielisyyksiä sekä pyytämään ja antamaan anteeksi. Sijaishuollossa huolehditaan lapsen perushoidosta; vaatetuksesta, ruokailusta, levosta, hygieniasta, terveydestä, liikunnasta ja siisteydestä sekä opetetaan taloudellisuutta ja rahan käyttöä. (Sosiaaliportti 2012.)

Lapselle taataan sijaishuollossa hänen fyysinen, psyykinen, emotionaalinen, seksuaalinen turvallisuutensa ja luodaan turvalliset olosuhteet. Lapselle opetetaan rajojen, sääntöjen ja sopimusten tekemistä ja noudattamista siten, että hän oppii kantamaan vastuuta itsestään ja luomaan rajat omalle toiminnalleen. Vaikeahoitoisten

lasten sijaishuollossa tulisi olla mahdollisuus käyttää erityisiä hoitomenetelmiä, esimerkiksi elämyspedagogiikkaa. (Sosiaaliportti 2012.)

4.1 Osallistaminen

Sosiaalihuollon asiakkuudessa osallistuminen ja osallisuus ovat keskenään vuorovaikutuksessa. Osallisuuden kokemus motivoi asiakasta osallistumaan ja luokumppanuuden tunnetta, joten samaan aikaan asiakkaan kokemus omasta osallisuudestaan lisääntyy. Asiakkaille tarjotut osallistumisen muodot, heidän omaan aktiivisuuteensa pohjaavat osallistumistavat ja näiden käytössä syntyneet kuulluksi tuleminen ja vaikuttamisen kokemukset lisäävät osallisuuden tunnetta. Asiakkaan osallistaminen on näin ollen menettelytapoja ja toimintamalleja, joilla annetaan tilaa ja mahdollisuuksia asiakkaan omalle osallistumiselle. (Eloranta 2006. 16–17.)

Empowerment = käsite se on lähellä osallistamisen ja osallisuuden käsitteitä. Se on peräisin USA:ssa 1960-luvulla syntyneestä eri vähemmistöjen epätasa-arvoa käsittelevästä keskustelusta. Se on alun perin merkitykseltään poliittinen liittyen sortoa vastustavaan toimintaan. Empowerment määritellään prosessiksi, jonka kautta ihminen saavuttaa niin henkilökohtaisia, organisatorisia kuin yhteiskunnallisia voimavaroja, joiden avulla hän voi paremmin hallita ympäristöään ja saavuttaa tavoitteensa. Toisaalta empowermentin kautta palveluidenkäyttäjät ottavat haltuunsa tai saavat enemmän päätösvaltaa koskien omaa hyvinvointiaan. Tämä ainakin osittain sisältää palveluiden tuottajien vallan vähenemisen. (Eloranta 2006. 16–17.)

Tampereen yliopistolle tekemässään pro gradu-työssä Hanna Eloranta (2006) määrittelee empowerment käsitettä siten, että sen taustalla on sana power – valta, voima, mahti, valtuus. Sana ”empowerment” tarkoittaa valtuuttamista. Vallassa oleva osapuoli luovuttaa sitä toiselle tai ”mahdollistaa” tai ”sallii” vallan saamisen. Empowerment-käsitteessä on harvoin kyse vallan saamisesta, vaan sen sijaan empowerment on prosessi, jossa valta saavutetaan, muodostetaan tai kaapataan. Valtaa ei voi sinällään antaa toiselle. Voidaan vain auttaa ja edistää empowerment prosessia. ”Empowerment prosessi piilee ihmisessä itsessään, ei auttajassa.”

Empowerment sanalle ei ole olemassa yhtä selvää suomenkielistä käännettä. Mahdollisina vaihtoehtoina on esitetty muun muassa täysivaltaistaminen,

valtuuttaminen, toimintavoiman ja vallan saaminen, voimaatuminen, valtaistaminen sekä valtaistuminen. (Eloranta 2006. 17.)

4.2 Elämyspedagogiikka

Elämyspedagogiikka on kasvatustapa, joka nähdään tavoitteelliseksi ja tietoiseksi kasvuprosessiksi tapahtuen omakohtaisen oppimisen kautta luonnossa ja ryhmässä. Saksalais-brittiläistä Kurt Hahnia (1886 - 1974) pidetään yhtenä elämyspedagogiikan tunnetuimpana kehittäjänä. Yhteisöllisyys, toiminta, itsensä löytäminen ja emotionaalisuus ovat hahnilaisessa elämyspedagogiikassa keskeisiä käsitteitä. (Telemäki 1998.)

Telemäen (1995) mukaan Hahn oli vakuuttunut siitä, että kasvatuksen avulla voitiin vastustaa sivilisaation aikaansaamia ongelmia: inhimillisen osallistumisen ja osanoton heikentymistä, aloitteellisuuden ja spontaanisuuden puuttumista tai jopa fyysisen kunnan romahtamista. Tottumukset kehittyivät jatkuvan harjoituksen, toiminnan ja intensiivisten elämysten kautta. Lasten ja nuorten tuli oppia muuntamaan tunteensa aidoiksi, konkreetteiksi teoiksi ja samalla oppia voittamaan itsensä.

Pelkkä tieto ei Hahnin mukaan riittänyt, vaan oppiminen edellytti todellisten tilanteiden kokemista. Fyysisillä harjoituksilla kehittyi kunto, elinvoima, päättäväisyys ja rohkeus. Samalla vahvistui lasten ja nuorten itseluottamus ja itsensä arvostaminen. Harjoituksissa oli myös pyrittävä aikaisempaa vaativampiin suorituksiin, koska pettymysten ja tappioidenkin kautta voitiin oppia ja näin käyttää niitä hyödyksi. Tappion tuskassa saattoi piillä itsensä löytämisen salaisuus. (Telemäki 1995, 49.)

Elämyspedagogiikka perustuu ihmiskäsitykseen, jonka mukaan jokaisessa ihmisessä on jotain hyvää, ja tämän hyvän kehittäminen kasvattaa ihmistä henkisesti. Ihminen nähdään ajattelevana, tuntevana ja tekevänä kokonaisuutena. Kokemuksellisuus ja yksilön itsensä kokonaisvaltainen suhde todellisuuteen kuuluvat vahvasti elämyspedagogiikkaan, kuten myös monissa muissa reformisissa liikkeissä, esimerkiksi Montessori- ja Steiner-pedagogiikassa. Elämyspedagogiikka on ihmisen kasvun ja oppimisen mahdollistamista sellaisten elämysten kautta, jotka koskettavat ihmistä kokonaisvaltaisesti. Elämyspedagogiikassa yksilöllä on mahdollisuus tarjottujen haasteiden kohtaamisen ja voittamisen avulla oppia ja kehittyä ihmisenä. (Outwardbound Ry 2011a.)

4.3 Elämyspedagogiikan käsitteet

Suomen kielessä on omat sanansa sekä kokemukselle että elämykselle. Sana elämys viittaa kokemukseen, joka vaikuttaa ihmiseen voimakkaasti. Seikkailun voi määritellä epätavalliseksi, jännittäväksi tai vaaralliseksi sarjaksi tapahtumia, mutta samalla sanalla seikkailu tarkoitetaan liikkumista tai toimimista vaihtelevia, jännittäviä tai vaarallisia tapahtumia tavoitellen. Elämyspedagogiikan ja seikkailukasvatuksen yhdistelmästä voidaan ajatella syntyvän kasvatusta, joka jännittävän tapahtumasarjan tai ympäristön avulla pyrkii synnyttämään osallistujassa voimakkaasti vaikuttavia kokemuksia, jotka auttavat tiettyjen kasvatuksellisten tavoitteiden saavuttamisessa. (Suomen kielen perussanakirja 2001, 106, 40.)

Kokemuksellinen oppiminen, seikkailukasvatus ja elämyspedagogiikka ovat lähes samaa tarkoittavia sanoja, ja niiden luokittelu tai toisistaan erottaminen on vaikeaa.

Englannissa ja Saksassa elämyspedagogiikalla sekä seikkailukasvatuksella on ollut vahva historia. Kurt Hahn, yksi elämyspedagogiikan keskeisimmistä vaikuttajista, kehitti nykymuotoista elämyspedagogiikkaa Outwardbound -liikkeensä piirissä kotimaassaan Saksassa ja myöhemmin Englannissa. Niinpä molemmissa maissa elämyspedagogiikalla ja seikkailukasvatuksella on hyvin vahva historia. Saksassa ja Englannissa vallalla olevat korostukset ovat Hahnista huolimatta kuitenkin eriytyneet. Englannissa käsitteeseen liitetään elämyksien ja kokemusten kautta oppiminen tai niihin vaikuttaminen, kun taas saksalaisessa käsitteistössä elämys ja kokemus erotetaan selvemmin toisistaan. (Bowles & Telemäki 2001, 11–20.)

Toimintaa, joka määritellään elämyspedagogiseksi, kuvataan usein sanoilla seikkailukasvatus, -pedagogiikka, -terapia, -liikunta, ympäristökasvatus, toiminnalliset menetelmät, kokemusoppiminen, elämyskasvatus tai elämyspedagogiikka. Nämä kaikki viittaavat toiminnallisuuteen, elämysten ja yhteistoiminnan myötä nousevaan iloon, virkistykseen sekä tavoitteelliseen kasvuun ja oppimiseen ulkona, turvallisesti. Puhuttaessa pedagogiikasta kyse on kasvatuksellisesta, oppimiseen tähtäävästä toiminnasta, ja elämyspedagogiikan tulisi korostaa tietojen ja taitojen sijaan ihmisenä kasvamista, kehittymistä olemaan parempi ihminen. Myös yhteisön kasvattava merkitys nousee esiin: ryhmässä koetaan elämyksiä ja saadaan palautetta, opitaan yhteisten kokemusten ja elämysten kautta itsestä yksilönä, ryhmän jäsenenä ja sosiaalisena toimijana. (Outwardbound 2011.)

Elämyspedagogisena oppimisympäristönä on usein luonto. Toimintaan voi sisältyä esimerkiksi patikointia, melontaa tai kiipeilyä. Seikkailu, ryhmätehtävät ja erätaitojen opettelu ovat kurssilla kasvatuksen ja oppimisen välineitä, ei itsetarkoitusta. Elämyksiä voivat tarjota myös taiteeseen tai draamaan liittyvät elementit. Haasteellinen elämyspedagoginen, toiminta antaa mahdollisuuksia yksilöille ja ryhmille huomata ja arvioida toimintatapojaan erilaisissa tilanteissa. Ryhmä on yksilölle peili, jonka kautta hän saa palautetta itsestään ja toiminnastaan. (Outwardbound 2011.)

Elämyspedagogiikka on enemmänkin elämällistä kuin tilanteellista. Se pohjaa yksilön olemassa olevaan elämäntilanteeseen eikä uusien virikkeiden luomiseen. Se rohkaisee kokemiseen ja tukee sellaista asennoitumista, jossa ihminen kokee iloa jonkin itselleen niin tärkeän tunnistamisesta, että haluaa toteuttaa elämänsä sen suunnassa. Elämyspedagogiikka tukee ihmisen yksilöksi kehittymistä. (Perttula 2007, 53–74.)

Yhden määritelmän mukaan seikkailullisten elementtien käyttö osana kasvatusta on osa elämyspedagogista lähestymistapaa enemmän kuin oma kasvatuksenlajinsa. Seikkailukasvatuksella tarkoitetaan siis seikkailupainotteista elämyspedagogiikkaa. Tämän vuoksi käsitteitä elämyspedagogiikka ja seikkailukasvatus ei ole järkevää käyttää toistensa synonyymeina. Pedagogisesti ajateltuna eroa ei kuitenkaan välttämättä tarvitse tehdä, sillä elämyspedagogiikassa, seikkailukasvatuksessa ja kokemuksellisessa oppimisessa oppimisen jatkuva prosessi perustuu elämyksiin, kokemuksiin ja niiden analysointiin refleктоimalla ja jäsentämällä tapahtunutta. (Latomaa & Karppinen 2010, 118–119 ja 11–12.)

Elämyspedagogiikka määritellään tavoitteelliseksi ja tietoiseksi kasvuprosessiksi, omakohtaisen oppimisen kautta luonnossa ja ryhmässä, ja se tarjoaa tuen ja turvallisuuden tunteen. Uudet olosuhteet luovat seikkailun ja elämyksellisyyden. Kouluttajan rooli on käynnistää, mahdollistaa, tukea ja seurata prosessia. Kouluttaja on osa ryhmää ja hänen tehtävänsä on tehdä itsensä tarpeettomaksi. Elämyspedagoginen kouluttaminen on osa kouluttajan omaa oppimisprosessia ja mukanaoloa toisten oppimisprosessissa. Elämyspedagogiikka on väline tavoitteiden saavuttamiseksi, ei koskaan itsessään tavoite. Hetkessä eläminen, oppijoiden kunnioittava kohtaaminen ja arvojen arvostaminen ovat elämyspedagogiikan perusarvoja. Näiden arvojen arvostaminen on omien arvojen tiedostamista, niiden perusteiden ja sisältöjen tuntemista ja toisten arvojen ymmärtämiseen ja

kunnioittamiseen pyrkimystä. Niin työssä kuin elämässäkin hetken löytäminen voi olla ratkaisevaa jaksamisen kannalta. Elämyspedagogiikassa tarjotaan hetkiä ja tilaisuuksia, joihin voi tarttua kiinni. (Lehtonen 1998. 96–107.)

Seikkailukasvatuksessa ja elämyspedagogisessa toiminnassa toteutustavat, tavoitteet ja painotuksetkin eroavat toteuttajista ja tämän päämäärien tai tavoitteiden mukaan.. Julkisella sektorilla seikkailukasvatusta käytetään sekä kouluissa, nuorisotyössä että sosiaalityössä. Lisäksi sitä toteutetaan monissa muodoissa järjestöissä ja yksityisellä sektorilla. Seikkailukasvatus vie osallistujan uuteen tilanteeseen, joka haastaa tai vaatii ihmistä löytämään itsestään uusia puolia. Seikkailukasvatuksessa pyritään kokonaisvaltaiseen kokemukseen tai elämykseen, jossa ovat mukana sekä keho, tunne että mieli. Ympäristönä on luonto tai jokin muu arkielämästä poikkeava ympäristö. Oppimisen prosessimaisuus ja sosiaalisuus, kokemuksen merkitystä selkeyttävä refleksiivisyys sekä toiminnallisuus ja osallistaminen tekevät toiminnasta tavoitteellista. (Suomen Nuorisokeskukset ry 2009.)

Seikkailukasvatusta voidaan pitää metodina, jossa osallistujalle tuntemattomassa ympäristössä tapahtuvat toiminnot muodostavat puitteet nuoren persoonalliselle, sosiaaliselle ja kasvatukselliselle kehitykselle. Elämyspedagogiikka perustuu ennen muuta nuorille ominaiseen liikunnallisuuteen. Toisaalta elämyspedagogiikan tehoa voidaan selittää nuorten nykyisen kasvuympäristön virikkeettömyydellä, uuden, jännittävän ympäristön uskotaan motivoivan ja suorastaan pakottavan oppimaan. (Telemäki 1998, 41 ja 24.)

Elämyspedagogiikkaan ja seikkailukasvatukseen liitetään usein termit itsetunnon vahvistaminen, aloitteellisuus, vastuullisuus ja sosiaaliset taidot. Seikkailukasvatusta voidaan pitää toimintana, joka tähtää ihmisen persoonallisen kasvun tukemiseen henkilökohtaisen turva-alueen rajoja laajentamalla. Ennen seikkailukasvatuksessa korostettiin paljon fyysisiä harjoitteita ja arvostettiin mallia, jonka mukaan jo luonnossa tapahtuva toiminta auttaa sellaisenaan saavuttamaan halutut oppimistulokset. Myöhemmin ymmärrettiin, että kokemusten tietoinen pohdinta ja ohjattu reflektointi tukevat oppimista, auttamalla jäsentämään koetut elämykset ja tuntemukset järkeväksi osaksi oppimista. Nykyisin ymmärretään, että kokonaisvaltaisempi lähestymistapa, jossa otetaan huomioon sekä fyysiset, psyykkiset

että sosiaaliset lähestymistavat, on tehokkaampi tavoitteiden saavuttamisen kannalta. (Pulkamo 2007, 497–498.)

5 ELÄMYSPEDAGOGINEN RETKI

Retki on kuvattu opinnäytetyöhön päiväkirjamaisesti, jossa kummankin retkelle osallistuneen ohjaajan päiväkirjamerkinnyt (Riitta ja pvm tai Riku ja pvm) kertovat retkeen liittyvät tapahtumat. Päiväkirjaan merkittiin, kun jotain retkeen liittyvää oli tehty. Päiväkirjaa kirjoitettiin myös retken aikana. Päiväkirjaan oli tarkoitus kerätä kaikki se, mitä tällaisen retken toteutukseen kuuluu, koska päiväkirjamerkintöjen avulla pystytään kartoittamaan koko retki ja siihen liittyvä toiminta.

Retki toteutettiin Tahkolle 8.5. – 10.5.2012. Retkelle piti alkuperäisen suunnitelman mukaan osallistua Stoppari-Valkamasta viisi nuorta, ja heitä valvomaan piti lähteä kolme ohjaajaa. Kuitenkaan aina asiat eivät mene, niin kuin on suunniteltu.

5.1 Suunnittelu

Ajatus retkestä ja siihen liittyvästä opinnäytetyöstä lähti jo syksyllä 2011. Olemme molemmat töissä Stoppareissa, Riku Haminan Stopparissa ja Riitta Stoppari-Valkamassa, ja retkelle lähtevät nuoret olisivat Valkaman nuoria. Valkaman kuntouttavaan hoitoon kuuluvat toiminnallisuus ja retket.

Nuoret tuovat usein esille sen, että he toivoisivat mielekästä toimintaa ja tekemistä. Nuoret kertovat usein kokevansa, että he eivät tule kuulluksi heitä itseään koskevissa asioissa ja että heillä ei ole mahdollisuutta vaikuttaa siihen, miten heitä kohdellaan.

Ohjaajien innostus retkelle lähtemiseen sen sijaan ei vaikuttanut suurelta. Usein retkiä suunniteltaessa ohjaajien innostus on alkuun suuri, mutta retken ajankohdan lähestyessä innokkaat ohjaajat peruvat osallistumisestaan. Syitä on monia: perhesyyt, omat harrastukset tai sairastumiset. Olemme usein miettineet syitä, miksi ohjaajien alkuinnostus retkille on suurta, mutta lähdön lähentyessä ohjaajat peruvat lähtemistään. Jatkossa voisi tutkia, mitkä seikat vaikuttavat ohjaajan motivaatioon retkille osallistumiseen.

Olemme osallistuneet myös aiemmin useille Stoppari-Valkaman retkille, jotka ovat suuntautuneet kauemmaksi ja joilla on oltu useampi vuorokausi. Retket vaativat paljon mukaan lähteviltä ohjaajilta. Vieraassa ympäristössä vastuu nuorista on suurempi kuin osastolla. Nuoret karkaavat ajoittain osastoltakin, ja retkellä tämä on huomioitava entistä tarkemmin. Ohjaajalla täytyy olla ”tuntosarvet” selässäkin, että hän kykenee pitämään ryhmän yhdessä.

Valkaman retkillä ohjaajan on uskallettava laittaa itsensä likoon aivan toisella tavalla kuin osastoympäristössä. Nuorten kanssa ollaan ympäri vuorokauden yhdessä, joskus jopa nukutaan samassa huoneessa. On rankkaa olla töissä ympäri vuorokauden, useamman vuorokauden ajan. Ohjaaja saattaa joutua paljastamaan itsestään muutakin kuin vain työminän eli sen, mitä kahdeksan tunnin aikana työvuorossa nuoret näkevät ohjaajasta. Retken järjestäminen on työlästä osastolla tehtävän työn lisänä. Paikkavaraukset, tarvikehankinnat, asiasta tiedottaminen nuorten sijoittajille ja huoltajille sekä heiltä lupien hankkiminen vie aikaa.

Tammikuussa 2012 esitimme ajatuksemme järjestää Stoppari-Valkaman retki. Sekä henkilökunta että esimiehet pitivät ajatusta pidemmästä retkestä hyvänä. Retkelle lähteviä nuoria oli viisi sekä ohjaajia kolme: Riitta Hulanmäki, Riku Pakkanen sekä toinen miesohjaaja. Retkellä olisi kolme poikaa ja kaksi tyttöä Valkamasta. Alustavasti toivoimme retkiajankohdaksi 9.-11.4.2012.

Valkamassa Riitta kertoi nuorille tästä suunnitelmasta 2.2.2012. Nuorille kerrottiin, että he voisivat jo alustavasti miettiä, minne haluaisivat lähteä ja mitä ohjelmaa retkellä olisi. Nuoret innostuivat kovasti. Toiveita sateli heti: ”Voidaanko lähteä risteilylle?”, ”Haluan laskettelemaan!”, ”Mennään kylpylään.”. Nuorille kerrottiin, että kokoonnutaan viikon päästä 8.2. kokoamaan ajatuksia ja toiveita yhdessä, ryhmänä.

Retkisuunnitelmaryhmä pidettiin 8.2.2012, ja siihen osallistuivat Stoppari-Valkamasta viisi nuorta, joiden oli tarkoitus osallistua retkelle, sekä ohjaajina Riku ja Riitta. Yksi nuorista ilmoitti jo aikaisemmin, ettei aio retkelle osallistua, koska menee mieluummin työharjoitteluun, jossa kävi päivittäin. Nuori ilmoitti, että lähtee mukaan retkelle vain siinä tapauksessa, että maksamme hänelle saman palkan, jonka hän saisi työharjoittelussa ollessaan.

Ryhmä kokoontui Valkaman olohuoneessa, jossa nuoret ovat ottaneet omat paikkansa sohvilta. Ryhmän aluksi käytiin läpi, että olimme kokoontuneet suunnittelemaan retkeä. Riitta oli antanut kahta viikkoa aikaisemmin nuorille tehtäväksi, että kukin miettisi alustavasti, mitä toivoisi retkellä tehtävän ja minne haluaisi retken suuntautuvan. Yksi nuorista kysyi heti ryhmän aluksi, saisiko saunan päälle.

Ohjaajat pyysivät nuoria kertomaan vuorollaan ajatuksia ja toiveita siitä, minne kukin nuori toivoisi retken suuntautuvan ja mitä retkellä voitaisiin tehdä. Ideoita tuli:

- Laskettelu
- Serenaan kylpylään
- Koiravaljakkoajelu
- Pilkkiminen
- Ratsastus tai Islanninhevosaursastus
- Seinäkiipeily
- Keilaaminen
- *”Kyllä mä haluan nähdä sitä kaupunkia, jonne me mennään, jos en ole koskaan siellä ennen käynyt, se riippuu vähän siitä, minne me mennään, mut kuitenkin.”*
- Moottorikelkkasafari
- *”Laivaristeily olis siistiä”*
- Karibian risteily

Ryhmässä nuoret visioivat uusia juttuja sitä mukaan, mitä kukin toi esille. Ohjaajat totesivat heti laivaristeilyretkestä, että se ei voi tulla kyseeseen osaston luonteen vuoksi, eikä myöskään sen vuoksi, että se suuntautuisi ulkomaille. Ulkomaille suuntautuvaan retkeen ei meidän lupamme riitä, joten retki suuntautuu kotimaan kohteeseen.

Sovittiin, että kun tarkempi retkipäivämäärä saadaan selville, retkipaikkaa ja ohjelmaa voidaan alkaa tarkentaa. Sovittiin, että Riku kartoittaa kohteita, jotka soveltuisivat retkikohteeksemme. Pohdimme yhdessä, että laskettelukohde Suomessa voisi tulla kysymykseen retkikohteena, koska lasketteluun oheen voisi liittää myös muuta. Mökkimajoitus koko porukalle olisi paras ratkaisu, koska silloin jäisi myös omaa tilaa ja rauhaa olla yhdessä.

Retkeltä pois jättäytyvälle nuorelle kerrottiin, että haluaisimme hänen lähtevän ja koko retkiporukka haluaisi hänen lähtevän. Nuorelta kysyttiin, mikä voisi olla keino saada hänetkin innostumaan retkelle lähtemiseen. Nuori vastasi, että lähtee mukaan siinä tapauksessa, että maksamme hänelle saman palkan kuin hän saisi työssäolostaan. Siitäkin huolimatta nuori miettisi vielä lähtemistä, koska hän sanoi varsinaiseksi syyksi sen, ettei häntä kiinnosta osaston retki. ”*Siellä ei ole mulle mitään, mikä mua kiinnostaisi.*”

Työryhmässä pohdittiin, miten pystytään käytännössä järjestämään yhden nuoren olemisen osastolla sillä aikaa, kun muu väki on retkellä. Käytännössä se tarkoitti sitä, että nuori olisi päivällä työssä, mutta yö- ja ilta-aikaan osastolla piti olla työntekijä. Tilanne ratkesi nuoren lähdettyä kotiharjoitteluun retken ajaksi. Nuori siis valitsi retken sijaan kotona kotiharjoittelussa olemisen.

Haasteita suunnittelussa:

- Muita sovittuja tapaamisia ja menoja retken aikana osastolla: hoitoneuvottelut, sovitut kotiharjoittelut yms.
- Järjestelyissä helpottaa, että ohjaajat ovat samassa yksikössä fyysisesti, haaste tehdä hommia kumpikin omillaan retken eteen.
- Työvuorojen järjestäminen: kaikki nuoret eivät lähde, työntekijät eivät ole kiinnostuneita.
- Neuvottelua työajasta ja palkkauksesta retken aikana.

Oli hankalaa suunnitella paikkaa ja tehdä varauksia esim. majoitukseen, kun ensin täytyi tietää tarkka lähtöpäivämäärä, joka taas riippui ”listateknisistä” asioista: sekä reissussa että osastolla olevien työntekijöiden työvuorot toivat omat haasteensa. Mielessämme kävi, pyöriikö osasto vain työntekijöiden takia. Eivätkö nuoret ole kuitenkin ns. pääosassa?

5.2 Valmistelu

(Riitta 1.4.2012) Retken ajankohdaksi suunnittelimme 9.–□11.4. Retkikohdetta mietittiin siten, että ajomatka kohteeseen olisi kohtuullinen. Himos Jämsässä tai Riihivuoren rinteet Jyväskylän lähellä Muuramessa olivat hyviä vaihtoehtoja, koska

niiden oheen pysyisimme järjestämään muutakin toimintaa, kuten kylpyläkäynnin. Jyväskylän seutu on minulle hyvin tuttua, joten koin, että oma paikallistuntemukseni olisi hyödyksi esimerkiksi mielenkiintoisten muiden kohteiden tai nähtävyyksien etsimisessä. Himos ja Riihivuori päätettiin jättää suunnitelmista pois sen vuoksi, että yhdellä retkelle osallistuvalla nuorella olisi riski lähteä karkuun hänen paikkakunnalla olevien kontaktiensa vuoksi. Asiasta kävin keskustelua Stoppari-Valkaman henkilökunnan kanssa. Päädettiin lähtemään Tahkovuorelle.

Mökkivarausta oltiin jo tekemässä ja ohjelmaa sopimassa, kun selvisi, että retken ajankohtaa pitää siirtää eteenpäin. Osalla nuorista oli sovittuna hoitoneuvottelu juuri matkan ajalle. Mahdollisesti uusi nuori olisi tulossa osastolle. Harmitti, että retki jouduttiin siirtämään toukokuulle, koska laskettelumahdollisuutta ei enää ollut lumien sulettua.

Ymmärrettävää oli se, että yhteisten aikataulujen sopiminen nuorten hoidossa on haastavaa jo sinänsä. Se, että saadaan järjestettyä nuorten hoitoon liittyville ihmisille yhteinen aika kokoontua nuoren hoidon suunnitteluun ja arviointiin, on aikataulujen järjestelyä ja vaatii kompromisseja sosiaalityöntekijältä ja vanhemmilta, jotka ovat toisella paikkakunnalla työelämässä. Näissä tilanteissa yhteinen sopiva neuvottelu-aika on pääsijalla, ja retki siirretään toiseen ajankohtaan.

Retken ajankohta siirtyi toukokuulle eli 8.–10.5. Mökkivaihtoehtoja käytiin läpi Rikun kanssa. Mökkiä varatessa piti ottaa huomioon ryhmämme kokoonpano, jossa oli sekä tyttöjä että poikia. Myös kahden miesohjaajan ja yhden naisohjaajan nukkumisjärjestelyt vaativat sen, että majoitustiloja piti olla riittävästi.

Mökin hinta ja varustus oli myös mietittävä, sillä ne vaikuttivat retken kokonaiskustannuksiin. Ruuanlaittomahdollisuudet kahdeksalle hengelle laskevat retken kokonaishintaa, kun voi itse huolehtia ruuanlaitosta eikä tarvitse mennä ulos syömään. Ruuanlaitto ja yhdessä puuhastelu on myös ryhmää yhdistävä seikka. Lisäksi se tuo mukavaa tekemistä sekä antaa nuorille kokemusta onnistumisesta ja osallisuudesta.

Mökkivaraus piti tehdä puhelimitse. Nykyisin majoitustiloja on mahdollista varata sähköisesti ja maksaa majoitus verkkopankin kautta. Meidän tapauksessamme, kun maksun hoitaa A-klinikkasäätiö, ei näin voitu toimia. Soitin Tahkon

majoituspalveluun, jossa varaus ja maksuasiat hoidettiin puhelimitse. Huomioitavaa oli, että laskutusosoite oli Helsingissä A-klinikkasäätiön laskutuksessa ja meidän toimipisteemme on Kotkassa. Sain tiedot majoituksesta ja majoituskäytännöistä sähköpostiin.

(Riku 1.5.2012). Retken toteutus on muutenkin ollut aikataulujen ja työvuorojen yhteen sovittamista, koska työskentelemme eri osastoilla. Retken siirtyminen vei mahdollisuuden lasketteluun Tahkolla, koska rinteet oli jo suljettu silloin, kun meidän retkemme toteutui. Mökin hintaan kuitenkin kuului rinnekortti.

Alkuperäisen suunnitelman mukaan meidän piti käydä laskettelemassa, keilaamassa ja kylpylässä. Koska laskettelurinteet olivat kiinni, jouduin suunnittelemaan tilalle jotain muuta. Yritin saada lasketteluun tilalle Paint Ball -pelin. Tarkoitus oli, että olisimme voineet ”sotia” keskenämme menopäivänä eli tiistaina illalla, ja että peli olisi kestänyt 2–3 tuntia.

Yritettyäni kolme päivää saada Paint Ball järjestäjää kiinni, lukuisista soittopyynnöistä huolimatta ei kukaan kuitenkaan ottanut minuun yhteyttä. Jouduin hylkäämään tämän tapahtuman, vaikka lapset olivat olleet innoissaan, kun heiltä oltiin kysytty tästä ohjelmasta. Lopulta Paint Ball-sodan menetys osoittautui kuitenkin vain hyväksi vaihtoehdoksi nuorten karkureissujen takia.

Paint Ball -tapahtuman epäonnistuttua päätin kokeilla, saisinko järjestettyä meille ohjelmaksi jousiammuntaa. Kymmenen minuutin jälkeen meille oli järjestetty jousiammuntatapahtuma tiistai-illaksi. Pakettiin kuului välineet eli (metsästys)taljajouset, maalitaulut ja nuolet sekä henkilökohtainen opastus. Harkitsin lisäksi pitkään pientä safarimuotoista ratsastusta, mutta onneksi en tilannut sitä, koska matkaan tuli mutkia.

Nuorten ensimmäinen toive oli, että menisimme keilaamaan ja kylpylään. Näitä kahta aktiviteettia tahtoi jokainen, jonka piti alun perin retkelle lähteä. Tahkolla onkin iso kylpylä, jonka yhteydessä on keilahalli. Kun yrtin varata kylpylää ja keilausta viidelle nuorelle ja kolmelle ohjaajalle, selvisi, että Tahko Spa on pitkällä huoltotauolla, ja uudelleen toiminnassa vasta viikolla 21. Meidän matkamme olisi jo viikolla 19.

Onneksi puhelimessa oli ystävällinen asiakaspalvelija, joka kertoi Siilinjärvellä olevasta Fontanella-kylpylästä. Soitettuani Fontanellaan selvisi, että sieltä oli mahdollisuus saada juuri meidän tarpeisiimme sopiva paketti: tunti keilausta ja kaksi tuntia kylpyläaikaa. Tilasin paketin viidelle nuorelle ja kolmelle ohjaajalle.

(Riitta 24.4.2012) Sovin Stoppari-Valkaman henkilökunnan, osastonhoitajan ja yksikköjohtajan kanssa, että teemme retkeä varten erillisen lupapyyntön sekä vanhemmille tai huoltajille että sijoittajalle. Lupapyyntössä selvitämme retkiajankohdan, -kohteen ja ohjelmasuunnitelmat sekä sen, että teemme retken materiaalista toiminnallisen opinnäytetyön Kymenlaakson ammattikorkeakoulun sosionomiopintoihin.

Luvasta ilmenee myös, että kaikki retkelle osallistuvat ovat ryhmävakuutettuja. Lupapyyntön sisältöön antoi ohjeistuksen yksikköjohtaja ja me laadimme pyynnön Rikun kanssa yhdessä. Lupapyyntöt lähetin faksilla sosiaalityöntekijöille - mikä oli käytännöllisin toimintatapa. Vanhemmille lähetin lupapyyntöt postitse. Yhden nuoren vanhemmalta sain hänen suostumuksensa henkilökohtaisesti hänen vierailukäynnillään Stoppari-Valkamassa.

Lupapyyntöjen lähettäminen jäi myöhäiseen, mutta kaikki saatiin kuitenkin ennen lähtöä sovittua. Jatkossa, kun retkiä järjestetään, on hyvä huomioda, että mahdolliset postin kautta lähetettävät asiakirjat, pyynnöt tai kutsut toimitetaan ajoissa, jotta saadaan kaikki valmiiksi ennen retkeä.

5.3 Nuorten valmistautuminen

Pari viikkoa ennen retkeä nuorilta kyseltiin, mitä tarvikkeita tai vaatteita he retkellä tarvitsevat. Osa nuorista kertoi, että ei tarvitse mitään ja että heillä on kaikkea tarvittavaa, mutta osa nuorista kertoi taas tarvitsevänsä ”yhtä sun toista”. Päädyimme tekemään nuorille muistilistan, josta nuori voi yhdessä joko Riitan kanssa tai omaohjaajan kanssa tarkistaa retkellä tarvittavia varusteita ja vaateista.

Erityisiä varusteita ei vaadittu. Kysymys oli lähinnä keväiseen ajankohtaan liittyvän vaateuksen ja jalkineiden tarpeesta. Muistilistaan merkittiin

- ulkoilujalkineet; lenkkikengät tai vastaavat, joilla on hyvä kävellä
- ulkoilutakki
- muutamat pitkät housut
- pipo tarvittaessa
- oloasu (jos haluaa olla illalla rennommin)
- vaihtovalusvaatteita kolmen päivän ajaksi
- omat hygienianhoitovälineet; shampoo, suihkusaippua, hammasharja ja –tahna
- yöpuku tai vastaava
- pyyhe
- uimahousut pojille ja uimapuku tytöille
- oma MP-soitin, jos haluaa kuunnella musiikkia esimerkiksi matkalla

5.4 Retki lähenee

(Riitta 7.5.2012) Retkelle lähtö lähenee. Retkeä edeltävällä viikolla yksi retkelle osallistuvista nuorista jätti palaamatta kotiharjoittelusta Stoppari-Valkamaan. Mietittiin, että nuoren mahdollinen paluu voisi myös estää hänen retkelle osallistumisensa, koska aikaisemmin nuori, karkumatkoilta palatessaan on ollut päihteidenkäyttösä vuoksi huonossa kunnossa, eikä mitenkään voisi siinä tapauksessa osallistua retkelle. Tilannetta arvioitaisiin siinä tapauksessa, että nuori palaisi Stoppari-Valkamaan.

Sunnuntai-iltana mennessäni yövuoroon selvisi, että samana iltana kaksi nuorista oli lähtenyt karkuun osastolta ja vielä yksi nuori oli jättänyt palaamatta Stoppari-Valkamaan. Kaikki tarvittavat valmistelut oli tehty ja tiistai-iltana piti lähteä. Pahin pelko oli toteutunut. Miten retki onnistuu, kun ei ole retkelle lähtijöitä? Oman opinnäytetyöni eteen tekemäni työ valuisi hukkaan. Nuori, joka odotti kovasti retkeä, ei pääsisikään toivomalleen retkelle. Jokaisesta karanneesta nuoresta oli tehty virka-apupyynnöt heidän omien sosiaalitoimistojensa kautta. Nuoria oli myös yritetty saada kiinni puhelimitse ja oltu yhteydessä heidän lähipiiriinsä. Huoli on aina kova, kun joku nuorista karkaa.

Osastonhoitaja ja yksikköjohtaja päättivät kuitenkin, että retki toteutettaisiin, vaikka retkelle osallistuisi vain yksi nuori. Tilanne vaikutti kuitenkin ohjaajien kokonaisuuteen.

siten, että kolmanneksi ohjaajaksi suunniteltu Sami jäi retkeltä pois. Lähtisimme siis pienellä porukalla: nuori, Riku ja minä (Riitta). Mukaan lähtevä nuori kertoi, että lähtisi mielellään kanssamme retkelle. Hän totesikin: ”Saanpahan ainakin olla rauhassa ja tehdä sitä, mitä mua huvittaa. On oikeastaan kivaa, ettei sinne lähde muita.”.

Retken ajankohta vaikutti siihen, ettei meidän tarvinnut ottaa huomioon ruokien säilytykseen liittyviä seikkoja ja ruokatavarat saatiin kuljetettua kylmälaukuissa, joissa oli kylmäpatruunat pitämässä lämpötilan tarpeeksi viileänä. Kesäaikaan ja suuremmalla porukalla tilanne olisi ollut toinen; vain kuiva-aineet olisi voitu hankkia omasta tilikaupasta Kotkassa ja helposti pilaantuvat ruokatavarat vasta retkellä. Tämä olisi vaikuttanut retkelle mukaan otettavaan käyttörahavaraan.

Illalla kävimme vielä läpi mukaan tarvittavat tarvikkeet ja muut tavarat. Nuori olikin jo pakannut osan tavaroistaan valmiiksi, mutta hänellä oli vielä muutamia kysymyksiä vaatteita pakatessaan. Pääasiassa kaikki tarvittava oli kuitenkin jo valmiina aamua varten.

(Riku 7.5.2012) 6.5.2012 sain Riitalta tekstiviestin, jossa kerrottiin nuorten karkureissusta. Nuorten toiminta kuvastaa hyvin sitä todellisuutta, jossa toimimme. Nuoret ovat ailahtelevaisia, eikä edes pitkään tiedossa olleeseen reissuun jakseta panostaa. Talolla ollessa valitetaan tekemisen puutetta, ja kun sitä tekemistä sitten on, lähdetäänkin karkumatkalle. Retken peruuttaminen tässä vaiheessa olisi ollut jo todella hankalaa, koska mökki oli varattu ja maksettu sekä retken oheistoiminta oli tilattu.

7.5. tapasimme vielä illalla Valkamassa ja kävimme etukäteen ruokakaupassa ainoan paikalla olevan nuoren kanssa. Tällä tavalla saimme hieman säästettyä matkakassaa, koska pystyimme ostamaan ruokaostokset ”talon” tilille. Tämä osoittautuikin hyväksi vaihtoehdoksi, koska molemmat Tahkon alueella olevat kaupat olivat kiinni, talvisesongin rauhoituttua.

Meillä oli alustava ruokalista jo laadittuna reissulle, ja nuorelle annettiin melko paljon vaikuttamisen mahdollisuutta siihen, mitä kaupasta ostettiin. Nuori olikin aivan haltioissaan siitä, miten hänen mielipidettään ja ehdotuksiaan kuunneltiin: ”Saanko minä ihan *oikeasti* valita tätä, tätä ja vielä tätäkin?!”. Kaupassa sovimme myös, että

koska mukaan ei lähde kuin tämä yksi nuori, hänelle järjestetään hieman ”ekstraa” mökille, joten häntä hemmoteltaisiin paikan päällä.

(Riitta 7.5.2012) Retken käyttörahaa varten olin käynyt osastonhoitajan kanssa alustavasti läpi, mihin käteistä rahaa retkellä tarvitsemme. Osan maksullisesta ohjelmasta Riku oli sopinut hoidettavaksi laskutuksella. Nuoren lääkkeet huolehdin mukaan otettavaksi dosetissa, josta ne olisi helppo annostella. Päänsärkylääkettä otettiin tarvittavaksi mukaan. Työryhmässä, sekä myös Rikun kanssa sovittiin, että minä huolehdin nuoren lääkityksestä retken aikana, ja myös dokumentoisin sen nuoren asiakirjoihin retkeltä palattuamme.

Valkamassa yötyöntekijät olivat laittaneet aamulla aamupalan valmiiksi, joten pääsimme aamupalan syötyämme lähtemään matkaan. Ajamisvuoroista sovittiin, että ajetaan sen mukaan, miten kumpikin haluaa. Sovittiin, että minä ajan ensin, koska Rikulla on ajoittain raskasta ajaa pitkää matkaa selkäongelmiensa vuoksi. Minulle ajaminen on mieluista, joten tämä sopi erittäin hyvin.

Enemmän mietitytti nuoren jaksaminen automatkalla. Nuorella oli ollut epämiellyttäviä kokemuksia matkustamisesta, ja nämä kokemukset olivat jo lyhyemmilläkin automatkoilla hankaloittaneet hänen matkustamistaan ja aiheuttaneet huomattavaa ahdistusta. Huomioimme nuoren vointia matkan aikana sillä, että pysähdyimme silloin, kun nuori sitä toivoi, mutta myös meidän ohjaajien mukavuus huomioon ottaen.

Matka sujui yllättävän nopeasti, aivan kuin huomaamatta. Teimme kolme pysähdystä, joista viimeinen oli ruokailutauko Kuopion pohjoispuolella, ja olimmekin jo perillä. Tarkoituksena oli hieman viivyttää Tahkolle menoa, kun mökkiin pääsisimme vasta klo 16.00. Niinpä kävimmekin vielä Nilsiässä hankkimassa tarvittavia kauppaostoksia.

5.5 Saapuminen Tahkolle

(Riku 8.5.2012) Perille päästyämme asetuimme taloksi. Koska nuoria oli heidän omien valintojensa takia jäänyt matkasta pois, oli jokaiselle nyt mökissä oma huone. Mökki ei ollut mikään perinteinen mummontupa pellonlaidassa, vaan täysin varusteltu viiden tähden talo.

Ensimmäinen tehtävä mökillä oli tavaroiden purkamisen jälkeen ruuan tekeminen ja syöminen. Jousiammunta oli sovittu alkavaksi klo 18:00, ja paikka oli vain muutaman kilometrin päässä mökiltä. Meillä oli hyvin aikaa ruokailla ennen jousiammunnan alkamista.

(Riitta 8.5.2012) Lumi oli sulanut jo lähes kaikkialta, mutta mökkialueen ja rinteiden välisessä järvessä oli ohut jää. Mökkikylän hiljaisuus oli käsin kosketeltavaa. Mietimme, oliko alueella muitakin vai olimmeko siellä aivan yksin, koska oli niin hiljaista.

Talo oli siisti ja hieno. Olimme varanneet ison mökin, joten näin pienellä porukalla saimme kukin oman huoneen. Nuori valitsi omansa, ja minä huomioin, että valitsemastani huoneesta oli suora näkyvyys nuoren huoneen oveen, ja että olin lähellä nuorta.

Keitimme tulokahvit ja sitten valmistimme ruuan. Nuori halusi soittaa vanhemmilleen, että olimme turvallisesti perillä. Nuori soitti myös hänen omalle soittokaverilleen. Illan ohjelmaksi oli suunniteltu jousiammuntaa, joten lähdimme heti ruuan jälkeen jousiammuntapaikkaan. Paikassa mieshenkilö tuli meitä vastaan, kun epäilimme hetken, että olimmeko edes tulleet oikeaan paikkaan.

(Riku 8.5.2012) Jousiammunnan järjestäjälle ei ollut ongelma, vaikka retken osallistujamäärä olikin supistunut huomattavasti. Vaikka jousiammunta olikin varattu alkuperäisen lähtijämäärän mukaan, ammunnan vetäjä suostui pitämään meille kolmelle opetustilaisuuden. Ammunnan ohjaaja oli erittäin asiantunteva ja innostunut. Hän neuvoi meitä jokaista henkilökohtaisesti virittämään, tähtäämään ja ampumaan jousiaseella.

Ampumisen lomassa keskustelimme vetäjän kanssa hieman enemmänkin jousiammunnasta. Hän kertoi meille, että hänellä on ollut paljon ongelmaisia nuoria asiakkaina: ADHD-oireisia, tai muuten vain ylivilkkaita lapsia. Jousella ampuminen auttaa näitä oirehtivia nuoria keskittymisen hallinnassa. Jousiammunta on äärimmäistä keskittymistä vaativa laji, jossa ei voi vain mennä räiskimään sinne tänne. Huomasin tämän asian varsin konkreettisesti: jos jokaiseen ammuttuun nuoleen ei keskittynyt, nuolet lensivät minne sattuiivat.

(Riitta 8.5.2012) Jouset vaikuttivat järeiltä aseilta, joten nuori ensin epäröi kovasti, pystyisikö ottamaan koko jousta käteensä. Riku kokeili ampumista ensin, ja uskalsinpa itsekin jousta virittämään. Käsieni asento ei ollut oikea, joten valtavalla voimalla lähtenyt jousta virittävä jänne osui käsivarteeni muutaman kerran, ennen kuin osasin oikean asennon. Valtava mustelmahan siitä käteeni tuli, oikeastaan ruhje, sillä niin kova oli ”potkun” voima jousiaseessa. Kipua oli siis tiedossa. Vetäjä sanoi: ”Sitä kummasti oppii pitämän kättä oikeassa asennossa, kun muutaman kerran saa käsilleen.” Mielestäni tämä ei ollut hyvää huumoria, vaikka naurussa suin vetäjä siitä mainitsikin.

Nuori, epäröintinsä jälkeen, uskalsi sitten kuitenkin meidän jälkeemme kokeilla jousiasetta. Nuoli lähti nuoren aseesta oikein ja osui tauluun, ja tästä nuori oli aidosti ilahtunut. Useamman nuolen ampumisen jälkeen nuori kertoi tyytyväisenä, että ampuminen ei ollut ollutkaan niin kovin vaikeaa, ja oli hyvillään, että oli uskaltanut yrittää. Annoimme molemmat, sekä Riku että minä, positiivista palautetta nuorelle rohkeudesta, uskaltamisesta yrittää jotakin aivan ennen kokematon ja näin ollen saada kokea onnistumista vaikeassa tehtävässä.

Nuori kertoi paluumatkalla mökille, että piti kovasti jousiaseella ampumisesta ja että se ei ollutkaan ollut niin vaikeaa. Nuori sanoi, että voisi harkita jousiammuntaa jopa harrastuksena.

(Riitta 8.5.2012) Päivän matkustuksesta väsyneenä vietimme iltaa mökillä iltapalaa nauttien ja saunoen. Ennen saunaa kävimme vielä pienellä ulkoilulenkillä nuoren kanssa lähiympäristössä. Hiljainen Tahkovuori tuntui hieman aavemaiselta. Kuljimme pääkatua pitkin, joten palasimme takaisin jonkin matkaa käveltyämme. Ennen sisälle menoa ja saunaa kävimme vielä järven rannassa, josta olisi ollut helppo kulkea suoraan Tahkorinteille. Nyt jää vain oli jo seitinohutta, joten kielsin nuorta menemästä jäälle. Yhdessä mietittiin, lähtevätkö jäät järvestä meidän täällä ollessamme.

Kysyin nuorelta, miten hän haluaa, että saunomme, yhdessä vai erikseen? Perustelin kysymystäni sillä, että Valkamassa ei saunota yhdessä ja että haluan kunnioittaa nuoren yksityisyyttä, jos hän haluaa saunoa yksin. Nuori vastasi minulle: ”Eikös me molemmat olla tyttöjä ja voida mennä yhdessä saunaan, se on musta ihan O.K.”. Saunan lauteilla istuessamme ja miettiessämme päivän tapahtumia, olimme samaa mieltä siitä, että päivä oli ollut pitkä, mutta oikein mukava. Nuori kertoi vielä

onnistumisestaan jousiammunnassa, ja siitä, kuinka oli uskaltanut ylittää pelkonsa ja koki itsensä voittajaksi. Tähän minulla ei ollut mitään lisättävää, hymyilin vain.

(Riitta 8.5.2012) Illalla nuori pyysi nikotiinikorvauspurukumiaan, jota ei löytynyt mistään. Me molemmat etsimme ”niksapakettia” joka paikasta, jopa omista varusteistamme. Lopulta nuori sai kerrottua, että oli ottanut itselleen ”niksat”, kun oli huomannut niiden pudonneen Rikun taskusta. Nuori olikin käyttänyt purukumit sitten melko tiuhaan tahtiin, ei ohjeen mukaan.

Nuori toi esille, että hänen aikaisempien kokemustensa takia hänellä on erityisen vaikeaa olla polttamatta tupakkaa tämän kaltaisella mökkireissulla, koska on aina perheen kanssa mökkeillessään saanut polttaa. Nyt nuori kertoi nähneensä mökin terassilla tuhkakupin, josta mielihalu tupakkaan nousi aivan vastustamattomaksi. Saatuaan ”vahingossa” nikotiinipurukumipaketin hän oli sitten toiminut niin, kuin oli toiminut.

Nuoren kanssa puhuttiin siitä, että ”niksat” olivat nyt tässä ja hänen oli nyt vain tultava toimeen loppumatkan ajan jäljellä olevilla purukumeilla. Nuori totesi, että näin on. Nuorelle annoimme kuitenkin positiivista palautetta ja kiitimme rehellisyydestä, että hän tunnusti ottaneensa purukumit.

(Riitta 8.5.2012) TV: n äärellä sohvalla juteltiin vielä yhdessä. Nuori kertoi, että olisi ollut hieman toisenlainen reissu, jos muitakin nuoria olisi ollut paikalla. Nyt suunnitellut ryhmät jäivät meidän kolmen välisiksi. Toisaalta nuori koki olonsa mukavaksi, kun sai ”olla hemmoteltavana”, kuten hän asiaa kuvasi. Puhuimme myös nuoren Valkamassa oloajasta ja hänen suunnitelmistaan. Nuori kertoi, että hänen mielestään on ollut hyvä, että ”joutui” Valkamaan. Omasta mielestäänkään hän ei olisi pystynyt jatkamaan opiskelujaan tai olla töissä, joten hän koki, että on saanut lisää aikaa miettiä, mitä elämässään haluaa tehdä. Nuori kertoi, että hänen kuntonsa on mennyt eteenpäin ja että ehkä syksyllä hän haluaa päästä kouluun.

(Riku 8.5.2012) Nuori puhui siitä, että aikuistuminen ja itsenäistyminen pelottavat häntä, ja siitä, pystyykö hän elämään omassa asunnossaan tai kykeneekö hän pitämään asunnon. Kun nuorelta kysyttiin, mitä hän haluaisi aikuisena tehdä, hän sanoi, että hän haluaa käydä baareissa, tavata uusia ihmisiä ja olla vaan kotona. Samalla hän

kuitenkin totesi, ettei se kuitenkaan ole mahdollista, vaan ihmisen on tehtävä töitä pystyäkseen elättämään itsensä.

Noin puoli yhdeltätoista illalla nuori sanoi olevansa niin väsynyt, että hän menee nukkumaan. Keskustelimme sen jälkeen ohjaajien kesken ja totesimme, että nuori oli saanut ainakin kolme positiivista onnistumisen tunnetta päivän aikana: Onnistuneesti sujuneen automatkan, itsensä ja pelkonsa voittamisen jousiammunnassa sekä sen, että hän pystyi tunnustamaan tekonsa, vaikka tiesi tehneensä väärin nikotiinikorvaustuote-episodissa.

(Riitta 8.5.2012) Saunan lauteilla istuessamme tunsin, että oman ”Valkama-asuni” riisuessani löysin jotakin itsestäni: olimme molemmat vain tavallisia ihmisiä, ei hoitaja ja nuori, vaan aikuinen ja nuori, jotka olivat kokeneet yhdessä tänään onnistumista ja mukavaa yhdessäoloa. Omassa työssään on tärkeää löytää onnistumisia pienistäkin asioista, jotta jaksaa raskaita hetkiä. Tämä hetki nuoren kanssa oli ainutlaatuinen.

Yöllä nukkumiseni oli kuin koiran unta; toinen silmä ja toinen korva auki seurailin oman huoneeni oven kolosta nuoren huoneen ovea. Havahtuin nuoren käydessä WC:ssä, mutta nuoren mentyä takaisin huoneeseensa jatkoin unta aamuun. Varuillaan olooni vaikutti varmasti se, että tiesin nuoren olevan ajoittain hyvin impulsiivinen toimissaan.

Yksi matkan raskaimmista asioista ohjaajalle onkin mielestäni vastuu mukana olevista nuorista, heidän turvallisuudestaan ja hyvinvoinnistaan, varsinkin, kun kysymyksessä on päihde- ja mielenterveysongelmista kärsivät, impulsiivisesti oireilevat nuoret. Tilanne voi hetkessä muuttua rauhallisesta yhdessäolosta täydeksi kaaokseksi. Ohjaajalla täytyy olla ennakointi- ja ratkaisukykyä muuttuvissa tilanteissa. Rauhallisuus ja oman toiminnan hallitseminen ovat mielestäni tärkeitä seikkoja, jos tilanne muuttuu ratkaisevasti suunnitellusta.

Kaiken kaikkiaan ensimmäinen päivä oli erittäin onnistunut. Miten se olisi muuttunut, jos kaikki olisivat olleet matkassa, jää ikuisiksi arvoitukseksi.

(Riku 8.5.2012) Omat odotukseni tätä reissua kohtaan ovat olleet ristiriitaiset, koska Valkaman nuoret ovat minulle vieraita. ”Oma” nuori sanoi jo heti ensimmäisessä

tapaamisessamme, ettei hän lähde mukaan reissuun. Olemme muutenkin olleet alusta lähtien sitä mieltä, ettemme ota väkisin mukaan yhtään nuorta, koska nuori pilaa muiden matkan, jos joutuu olemaan mukana vastoin tahtoaan. Paineita reissun onnistumiselle on paljon, varsinkin, kun reissun toteuttamisen aikataulu oli siirtynyt eteenpäin.

Alitajunnassa on ollut pelko siitä, kuinka moni saadaan matkaan ja kuinka moni on fyysisesti ja psyykkisesti siinä kunnossa, että pystyy osallistumaan tällaiselle reissulle. Ehtona matkalle pääsyyn oli puhtaat huumeeseulat. Valkaman nuoret oireilevat monella eri tavalla: kotiharjoittelut epäonnistuvat - joko päihteiden käytön takia tai lomalta palaamattomuuden takia - tai nuoret karkaavat hoitopaikastaan.

Se, mitä tapahtui viikonloppuna ennen reissua, ei ainakaan nostanut odotuksia. Kun kaksi karkasi ja yksi jätti palaamatta. Kyseiset tapahtumat kuvaavat erinomaisesti sitä, mitkä ovat meidän ammattimme realiteetteja: Mikään asia ei ole varmaa, ennen kuin asia on todella saatu suoritetuksi, ja vielä onnistuneesti. Siitä olen kuitenkin varma, että mukaan lähtenyt nuori saa täyden ja varuksettoman huomion ja tuen meiltä ohjaajilta.

Kun nuorten määrä jäi näin pieneksi, toivoisin, että mukana oleva nuori pystyisi puhumaan sellaista asioista, mistä ei olisi uskaltanut, jos kaikki olisivat lähteneet matkalle. Tuntuu, että jos on nuorta jännittäviä tai pelottavia asioita, kuten jousiammunta, nuoren on helpompi voittaa itsensä, kun ei voikaan piiloutua muiden selän taakse. Reissun lähdön aamuna en tosiaan tiennyt, mitä voisin odottaa, mutta illalla ajatukset olivat kuitenkin jo aivan toisenlaiset, kun asiat olivat menneet paremmin kuin osasin odottaa.

Huomioitavia asioita ensimmäisestä päivästä:

- Tavaroiden tarkistuslista on syytä olla käytössä myös ohjaajilla, sillä ilman listaa jotain unohtuu kuitenkin matkasta.
- Mihinkään ei voi luottaa, vaikka kuinka tahtois, sillä nuoret ovat niin moniongelmaisia, että pienkin tilaisuus tekee varkaan.

- Vaikka kuinka hyvin suunnittele ja valmistele asiat, ei ole mitään takeita siitä, että asiat menevät niin kuin on suunnitellut. (Esim. neljä karkasi.)
- Elämykset ja onnistumisen tunteet tulevat pienistä asioista.

5.6 Keskiviikko 9.5.2012

(Riku 9.5.2012) Yö sujui todella huonosti, sillä sängyssä oli huono nukkua ja aamulla oli kaikki paikat kipeänä. Eilisessä jousiammunnassa oikea olkapääni oli kipeytynyt. Kivun takia en pystynyt nukkumaan, ja kipuilu jatkui myös aamulla.

Nousin sängystä kahdeksan maissa ja aloin valmistaa aamupalaa. Se oli valmis yhdeksän maissa, jolloin nuori herätettiin syömään. Aamupala sujui hyvin siihen saakka, kunnes nuorta piti rajoittaa pelkän makean syömisessä. Nuorelta jäi sitten syömättä puolet ”oikeasta” aamupalastakin. Hän jätti myös korjaamatta omat jälkensä poistuessaan ruokapöydästä – tosin se on hyvin yleinen tapa näillä nuorilla. Nuorta huomautettiin, että jokaisen pitää omat astiansa tiskiinkin ja siivota omat jälkeensä. Hetken kuluttua hän saikin laitettua astiat pois pöydästä.

Aamupalan jälkeen aloimme valmistautua Siilinjärvelle menoa varten, sillä olin saanut varatuksi sinne keilaus- ja kylpyläpaketin. Aamulla yksi nuoren ongelmista tuli hyvin esille: malttamattomuus. Nuori ei olisi millään jaksanut odottaa lähtöä, vaan oli kokoajan hoputtamassa, että joko, joko, joko nyt jo vihdoinkin lähdetään.

(Riitta 9.5.2012) Siilinjärvellä meillä oli aikaa käydä kaupungilla. Apteekista hain lääkevoidetta kädessäni olevaan ruhjeeseen, joka oli yön aikana muuttunut kämmenen kokoiseksi sinipunertavaksi ja kipeäksi alueeksi. Mietin, herätänkö huomiota tämän ruhjeen kanssa kylpylässä, sillä sen verran suuresta ruhjeesta oli kysymys. Kaupungilla tehtiin hieman ostoksia ja käytiin pizzalla ennen keilausta. Nuori sai päättää ruokailupaikastamme, ja hän valitsi Kotipizzan. Aurinko paistoi, ja kiertelimme pienen hetken Siilinjärven keskustassa ennen keilausta.

(Riku 9.5.2012) Kylpylä Fontanellasta olin varannut paketin, johon kuului yksi tunti keilausta ja kaksi tuntia kylpylässä oloa. Taas kerran kaikki oli tilattu isomman porukan mukaan, joten keilaratojakin oli meille varattu kaksi kappaletta. Onneksi Fontanellan asiakaspalvelija sai toisen radan pois meidän käytöstämme.

Keilaus oli mukana ohjelmassa, koska sitä olivat toivoneet kaikki, jonka alun perin piti lähteä mukaan. Keilauksen piti olla sellaista mukavaa porukassa touhuamista, pientä kisailua toisiamme vastaan. Tarkoitus oli, että jokainen kykenee voittamaan itsensä ja touhuamaan siinä samalla isommassakin porukassa.

(Riitta 9.5.2012) Nuori ei ollut erityisen kiinnostunut keilauksesta ja kysyikin, että onko pakko mennä, jos ei tahdo. Puhuttiin siitä, että paikka on varattu meille, joten käymme yhdessä ainakin kokeilemassa. Nuori voi sitten itse miettiä, miten keilauksen kokee. Nuori sanoi, että ”ei ole ollenkaan kiinnostunut asiasta, mutta jos nyt on pakko, niin mennään sitten”.

Yleensä keilahalleissa on paljon ihmisiä, mutta nyt meillä oli suorastaan ruhtinaallisesti tilaa. Saimme keilaradan hoitajalta asiantuntevaa opastusta. Nuorta nauratti, kun hän sai kädestä pitäen opastusta pallon käsittelyssä ja askelien sovittamisessa keilapallon heittoon radalle. Selvästi näki, ettei keilaaminen ollut mieluista nuorelle, koska hyvin nopeasti nuoren mielenkiinto lopahti. Hän alkoi kysellä, emmekö voisi jo lähteä kylpylän puolelle. Kylpylä sijaitti samassa rakennuksessa. Nuori ei mielestään onnistunut heitoissaan, ja se selvästi vaikutti hänen mielenkiintoonsa. Samaa onnistumisen riemua ei näkynyt tänään, kuin näkyi eilen.

(Riku 9.5.2012) Tunnin keilauksen jälkeen oli aika siirtyä kylpylän puolelle rentoutumaan. Kylpylä oli toinen asia, jota kaikki nuoret halusivat. Kun tilasin näitä aktiviteettejä, ajattelin itsekkin, että kylpylä olisi hyvä paikka rentoutua kahden toiminnallisen tapahtuman jälkeen. Kylpylässä nuorten ja ohjaajien ei tarvitsisi kuin olla ja nauttia olostaan.

Kylpylään liittyi kuitenkin pieni, tietoinen riski, joka koski enemmänkin tyttöjä. Nimittäin se, miten tytöt kokevat oman vartalonsa. Jos tytöillä on vääristynyt minäkuva itsestään ja he ovat tyytymättömiä omaan vartaloonsa, silloin jäisi kylpylä kokematta.

(Riitta 9.5.2012) Kylpylässä meillä oli lupa nauttia veden riemuista. Saunaosaston tavallisen saunan ja höyrysaunan jälkeen altaiden vesi tuntui viileältä. Nuori tuntui turvaavan minuun ollen lähelläni koko ajan. Porekylvyissä ja liukumäessä nuori löysi itsestään aidosti iloitsevan lapsen, siltä se ainakin minusta vaikutti.

Allasosastolla oli luolamainen osa, jossa kehotin nuorta ottamaan kelluvan asennon. Kerroin, että nuori voisi vain olla, ja minä kannattelin häntä selkäpuolelta. Hänen ei tarvitsisi kuin vain olla rennosti ja nauttia vedestä tekemättä mitään. Varovasti nuori asettui kellumaan ja minä kannattelin häntä kevyesti. Tilanne jatkui jonkin aikaa, ja kun nuori nousi pystyyn, hänen silmänsä loistivat. Hän kuvasi tuntemuksiaan: *”Hieman epätodellinen tunne, aivan kuin olisin ollut painoton. Tiedätkö, että joskus on samanlaiselta tuntunut, kun oon ollut aineissa. Nyt en ollut aineissa ja se tuntui vielä paremmalta.”*

Mökillä illalla tein nuorelle kauneushoitoja, joita olimme suunnitelleet jo ennen matkaa. Tein nuorelle jalkahoidon kylpyineen ja hierontoineen, sekä käsien ja kynsien hoidon, kasvonaamion lisäksi. Nuori asettui mielellään hoidettavaksi ja esitti, että samanlaisia hoitoja voisi tehdä useamminkin. Hoitotilanne oli seesteinen ja miellyttävä, ja sen tarkoituksena oli tuottaa nuorelle miellyttävä olo.

Koskettaminen on intiimi tilanne. Usein Stoppari-Valkamassa hoidossa olevien nuorten on joko vaikeaa ottaa vastaan koskettamista. Tai he haluavat koskettamista paljon, lähinnä niska- hartiahierontana. Koskettamista on monenlaista. Uskon nuorten kertomien tarinoiden kautta, että heidän maailmassaan koskettamisella on aina ollut jokin tarkoitus; varsinkin tytöillä kosketukseen on usein liittynyt väkivaltaa tai väkivaltaisia mielikuvia.

Pojille taas hellä, välittävä koskettaminen voi olla tabu: hellyys ei ole sallittua eikä miehistä. Väkivaltaelokuvien ja videopelien maailmassa kosketus tapahtuu joko nyrkeillä, tai on seksuaalista. Tässä tilanteessa koskettaminen tapahtui välillisesti. Kauneushoitojen kautta on tarkoituksena tuoda hyvää ja rentouttavaa oloa. Kosketustilanteessa ohjaajan on oltava valppaana nuoren antamille verbaalisille ja non-verbaalisille viesteille.

Jos kummastakaan osapuolesta tuntuu yhtään epämiellyttävältä, mielestäni sitä ei pidä jatkaa, vaikka kysymyksessä olisikin vain kasvohoito tai niskojen hieronta. Tilanteeseen vaikuttaa myös osapuolten välinen ikäero, roolit ja mielikuvat.

(Riku 9.5.2012) Illalla puhuimme Riitan kanssa päivän tapahtumista ja olimme sitä mieltä, että päivä oli erittäin onnistunut. Nuori jaksoi ”tsempata” koko päivän, ja väsähti illalla saunan jälkeen. Mietimme myös, minkälaista meno olisi ollut, jos kaikki nuoret olisivat olleet mukana. Keskustelimme myös siitä, kuinka raskasta on tehdä työtä moniongelmaisten nuorten kanssa: se on henkisesti hyvin stressaavaa ja kuluttavaa. Aina pitää olla hieman varuillaan, pitää osata ennakoida tulevaa ja haistella hieman ilmapiiriä. Asiat voivat ”levitä käsiin” hyvin nopealla aikataululla, koska nuori voi saada päähänsä kaikenlaisia ajatuksia. Silloin on soppa valmis, ja sitä soppaa selvitetään pahimmassa tapauksessa poliisin kanssa. Pienet onnistumiset ja valonpilkahdukset nuoren elämässä antavat kuitenkin voimaa yrittää ja jaksaa aina uudestaan.

(Riitta 9.5.2012) Illalla nuoren mentyä nukkumaan mietimme Rikun kanssa sitä, että kuinka väsyttäviä tämänkaltaiset retket ovat sekä nuorille että ohjaajille. Minusta tuntuu siltä, että nuori ”yrittäisi mennä nahkani alle”, kun olen jatkuvasti hänen seurassaan. Pidemmällä retkellä olisi hyvä, että ohjaaja voisi välillä ottaa omaa aikaa jollakin tavalla.

Toisaalta tämän kaltainen matka on myös luonteeltaan sellainen, että ollaan ”iholla” koko ajan. Sekä nuoresta että ohjaajasta voi löytyä sellaisia piirteitä, joita ei normaaleissa osasto-oloissa löydy - sekä hyvässä että pahassa.

Huomioitavia asioita toisesta päivästä:

- Keilaus oli kiva kokemus, sillä siinä saatiin ihan henkilökohtaista ohjusta.
- Nuori ei jaksanut keskittyä keilaamiseen, kun se ei ollutkaan hänen mielestä niin helppoa ja mukavaa. Lisäksi hän sai päähänsä, että pitää päästä kuntosalille.
- Kylpylässä rentouduttiin kaikki - niin ohjaajat kuin nuori.
- Nuori jaksoi hienosti koko päivän ja olikin sitten illalla niin väsyksissä, että vetäytyi hyvissä ajoin nukkumaan.
- Nuori on nauttinut täysin siitä, että häntä on huomioitu kahden ohjaajan voimin.

5.7 Paluupäivä Valkamaan

(Riku 10.5.2012) Heräilin kahdeksan jälkeen aamulla, yhtä huonosti nukutun yön jälkeen kuin edellisenäkin aamuna. Olkapää oli todella kipeä, samoin selkä. Valmistin vähän tukevamman aamupalan, koska edessä oli kotimatka. Nuoren saimme herätettyä aamupalalle vasta reilusti kymmenen jälkeen, usean herättely-yrityksen jälkeen.

(Riitta 10.5.2012) Kävin vielä aamusaunassa, mutta nuoren herättyä noin klo 11, hän ei enää saunaan ehtinyt, koska mökin luovutusaika lähestyi ja mökki oli saatava siistiksi ennen luovutusta. Aloitimme Rikun kanssa siivouspuuhat nuoren vielä jatkaessaan uniaan. Nuoren tavaroita löytyi ympäri mökkiä. Esimerkiksi molemmissa mökin vessoissa oli nuoren hygieniatarvikkeita, toisessa WC:ssä meikit, toisessa hiustenhoitoon liittyvät välineet. Nuori osallistui siivoukseen muutaman kehotuksen jälkeen varsin mallikkaasti.

Saimme tavarat autoon ja auton nokan kohti Kuopiota, jossa tarkoituksenamme oli käydä vielä tutustumassa Puijon torniin. Ilma oli sumuinen ja vettä satoi, joten näkymät eivät olleet parhaat mahdolliset. Nuori ei ollut erityisen kiinnostunut Puijon näkymistä tai historiasta, joten käynti ei ollut pitkä. Enemmän häntä kiinnosti mahdollinen ruokailu kaupungilla. Kävimme pizzeriassa ennen kotimatkaa. Totesimme pizzaa nauttiessamme, että kovin oli italialaisvaikutteista meidän ulkona ruokailut.

(Riku 10.5.2012) Syömisen yhteydessä nuori kertoi, että hänellä oli jo ikävä poikaystävänsä. Nuori jatkoi, että hänellä on ollut helppoa olla oman poikaystävänsä

kanssa. Lisäksi hän kertoi, että hänen poikaystävällään on myös ollut ongelmia päihde ja psyyke ongelmia. Nuorelle on ollut tärkeää, että hänen vanhempansa ovat ottaneet hyvin vastaan hänen poikaystävänsä ja että he tulevat hyvin toimeen.

(Riitta 10.5.2012) Jonkin aikaa Kuopion keskustassa kierrettyämme löysimme vihdoin ulosmenorampin moottoritielelle, etelään päin. Sitten vain painettiin kaasua. Nuori jo hieman hätäili, että ehtisimmekö illaksi Valkamaan, koska hän haluaisi lähteä yksin lenkille. Syyksi nuori kertoi, että nyt pitää paastota ja lenkkeillä, koska retkellä oli tullut syötyä herkkuja ihan liikaa!

Matkalla nuoren turhautuminen alkoi näkyä, kun ei ollut enää mitään ohjelmaa odotettavissa. Kenties ohjaajien jatkuva läsnäolokin sai nuoressa aikaan sen, että hän kaipasi jo yksin olemista. Matkan aikana nuori toi toistuvasti esille sen, ettei enää jaksakaan istua autossa ja haluaa päästä nopeasti Valkamaan. Turhautumistaan nuori halusi helpottaa soittamalla äidilleen ja isälleen vuoron perään useita puheluja. Puhelut olivat pitkiä ja nuorta muistutettiin, että vaikka matka oli pitkä, hän ei voi olla puhelimesta koko aikaa, vain itseään viihdyttäen. Nuoren kanssa käytiin keskustelua kohtuullisista puheluajoista.

Nuoren pitkästyminen näkyi myös jatkuvana radiokanavien vaihtamisena. Kanavat alkoivat vaihtua jo siinä määrin nopeasti, että turhautuminen alkoi näkyä jo ohjaajissakin, joten nuorta pyydettiin jättämään radio yhdelle kanavalle. Nuori suutahti tästä rajoittamisesta, oli pitkän aikaa hiljaa, ja mulkoili minua ajaessani. Kotkaa lähestyessämme kahvitaueilla ja vielä seuraavalla tankkaustauolla nuori puhui kuitenkin jo normaalisti, eikä vaikuttanut enää muistavan koko suuttumistaan.

(Riku 10.5.2012) Kaiken kaikkiaan paluumatka sujui kohtalaisen hyvin, nuoren ongelmiin nähden. Riitta teki ison työn ajamalla meidät ensin Tahkolle koko matkan, sekä vielä sen jälkeen ajamalla suurimman osan matkaa takaisin. Kaiken kaikkiaan meille tuli tiistaista torstaihin kilometrejä pitkälti yli 900.

Stoppari-Valkamassa meillä oli edessä tavaroiden purku sekä tilityksen tekeminen. Valkamassa sattui ikävä episodi, joka laittoi minut miettimään, minkälainen tuo meidän reissu olisi voinut pahimmillaan olla. Talolle oli nimittäin haettu samana päivänä karkumatkallaan ollut nuori takaisin. Kyseessä oli nuori, jonka olisi alun perin pitänyt olla meidän matkallamme mukana. Nuori oli jo hakumatkan aikana

käyttäytynyt väkivaltaisesti, joten hän oli tullut poliisin kyydillä takaisin talolle. Nyt talolla nuori oli jatkanut uhmakasta käyttäytymistään, ja meidän selvitellessä raha-asioita, nuori tuhosi omaa huonettaan. Valkaman työntekijä pyysi minua mukaan nuoren huoneeseen, ja näimme, että nuori oli hajottanut myös wc:n oven ja irtaimistoa huoneestaan. Nuorella oli kädet verillä, eikä hän rauhoittunut pyynnöistä huolimatta, joten jouduimme lapsen oman turvallisuuden vuoksi rauhoittamaan hänet väkisin.

Tilanne oli kaiken kaikkiaan erittäin uhkaava, eikä sitä helpottanut ollenkaan se, että nuori yritti vielä huitaista painavalla, metallisella lampulla meitä ohjaajia. Onneksi lamppu osui seinään eikä kehenkään ohjaajaan, sillä siinä olisi todella voinut sattua pahemminkin. Vihdoin saimme rauhoitettua nuoren niin, että pystyin jättämään tilanteen talon oman ohjaajan vastuulle. Ohjaaja jäi vielä puhumaan nuoren kanssa.

Tapahtuma laittoi siis miettimään, minkälainen tekemämme reissu olisi voinut pahimmassa tapauksessa olla. Valkaman nuoret ovat moniongelmaisia, ja heillä on taipumusta väkivaltaiseen käytökseen. Nuoret ovat erittäin impulsiivisia, eli he tekevät asioita hetken mieli johteesta. Päihdeongelma on vahva, minkä huomasi myös siitä, mitä ennen reissua tapahtui. Päihteitä oli pakko saada, ja sen tarpeen tyydyttäminen oli prioriteetissa tärkeämpi kuin yhdessä suunniteltu reissu Tahkolle.

Huomioitavia asioita paluupäivästä:

- Nuoren ”lapsellinen” kiukuttelu, jos asiat eivät menekään niin kuin nuori olisi tahtonut.
- Ajatus siitä, minkälainen matka olisi pahimmillaan voinut olla.
- Kaiken kaikkiaan nyt tehty matka oli hieno kokemus.
- Nuori jaksoi omista ongelmistaan huolimatta ”tsempata” koko reissun hienosti.
- Menee aikaa, ennen kuin olemme valmiit lähtemään uudestaan vastaavanlaiselle reissulle talon nuoren tai nuorten kanssa. On henkisesti hyvin raskasta, koska nuoret ovat ”iholla” koko ajan - hengähdystaukoa ei jää mihinkään väliin.
- Tällaisessa reissussa ollaan töissä ympäri vuorokauden.

6 NUOREN KOKEMUKSET RETKIMUISTELUHAASTATTELUNA

Alkuperäisenä tarkoituksena oli, että nuoret kirjoittavat retkipäiväkirjaa koko reissun ajan ja että kokoamme sitten talteen heidän matkakokemuksiaan. Reissuun lähtijöitä ei lopulta ollutkaan kuin yksi, ja retkipäiväkirjan kirjoittaminen meni häneltä pieleen: Nuori kyllä kirjoitti päiväkirja suunnitellusti, mutta palattuamme takaisin Stoppari-Valkamaan hän kertoi pahoitellen hukanneensa kirjoittamansa päiväkirjan. Tapahtunutta ei voinut estää, joten sovimme nuoren kanssa, että teemme hänelle retkimuisteluhaastattelun. Riitta haastatteli retkelle osallistunutta nuorta viikon kuluttua retkeltä palaamisesta.

Mitä jäi mieleen retkeltä?

”Se oli mun mielestä onnistunut reissu, paitsi keilaamisen olis voinut jättää väliin, en tykännyt. Olis ollut ehkä kivempaa, jos siellä olis ollu joku kaveri, mut en kaivannut jätkii siellä pätjän vertaa.”

Retki oli onnistunut, ja siitä jäi kaikille hyvät muistot. Ikuisiksi arvoitukseksi jää, millainen se olisi ollut, jos nuoria olisi ollut enemmän.

Onko sinulla ollut aikaisempia kokemuksia vastaavanlaisilta retkiltä?

”Oon ollu aikaisemmin vähän samantyyppisessä paikassa, meidän perheen kansa mökillä. En tällasella reissulla oo ollut ennen.”

Saitko vaikuttaa retken ohjelmaan? Saitko omia toiveitasi esille ja toteutettiin niitä?

”Musta tuntu, ett’ sain kyl tarpeeks vaikuttaa siihen, mitä ohjelmaa reissus oli. Ehkä en olis sitte keksiny lisää tai jotai mitää parempaa.”

Nuori on saanut olla mukana keksimässä ohjelmaa retkelle ja olla valitsemassa paikkaa, minne mennään. Nuori on ollut mukana ruokaostoilla ja saanut vaikuttaa niihin. Nuori on saanut osallistua alusta alkaen kaikkeen, mikä liittyy retkeen.

Mitä mieltä olit paikasta?

”Ihan jees, hyvä paikka. Ei haitannut, vaik siel ei ollut sillo muita ihmisiä paljo kuin myö. Ihan kiva paikka, joo.”

Paikka ja mökki olivat lomakylässä, ja mökki oli hieno. Paikka oli sesongin jälkeen jo hiljainen.

Mitä haluaisit kertoa matkustamisesta retkellä?

”Meni vähä parempi ku ajattelin, ei ahistanut istua autossa. Mull on ollu vaikeeta noi automatkat, sähän tiedät? Takas tulo kyllä meni kyllä tosi hitaasti ja tuntu tosi pitkältä.”

Menomatka meni hienosti, mutta paluumatkalla oli vaikeuksia keskittymisessä. Pitkästyminen ja tuskastuminen tulivat esille, ja nuori sai jo aikaan episodin, kun jouduttiin rajoittamaan puhelimessa oloa.

”Eka päivällä se jousiammunta pelotti mua ensin. Sitten kuitenkin uskalsin ampuu, kun te kannustitte, Se oli kyl tosi hyvä kokemus, kun olinkin siinä hyvä. Ensin pelotti, kun se oli kumminki ase, jolla ammuttii.”

Alkuun nuori jännitti kovasti jousella ampumista. Kun hän lopulta sai rohkaistua itsensä, niin näytti siltä, että hän todella piti ampumisesta.

2. retkipäivä – mitä ajatuksia siitä?

”Keilaus ja kylpylä, ne ne tais olla. Keilaus oli tylsää, mä olin nii surkee siinä ja se oli tylsää. Se oli tylsää siks kun piti oottaa niin kauan omaa vuoroa.”

”Kylpylä, se oli kivaa, mä tykkään olla vedessä, en mä osaa sanoo miks, no, se on vaan nii rentouttavaa ku saa olla vedessä. Siinä luolassa, muistatsä, ku oltii, ku pidit musta kiinni sillai et mää vaa kelluin, nii se oli kyl aika rentoo. Liukumäet oli aika lällyjä.”

”Sit illalla kusä teit mulle niitä ranskalaisia manikyyrejä, nii se oli siistii.”

Toinen retkipäivä oli hyvä kokonaisuus. Nuori ei oikein jaksanut innostua keilaamisesta, vaikka oli itse ollut sitä toivomassa. Kylpylässä nuori kuitenkin näytti unohtavan kaikki murheet ja nautti täysin siemauksin olostaan. Talolla oli jo sinne aikaisemmin sovitut astiat odottamassa; Riitan ja nuoren kauneushoidot. Nuori nukahhti ajoissa, kun koko päivä oli ollut kaikenlaista touhua.

3. retkipäivä ja paluu:

”Se paluumatka tuntu tosi pitkältä ja must tuntu et se ei lopu koskaa. Oli tosi tylsää vaa istuu ja oottaa et päästää Valkamaan. Joo, Kuopiossa sato ja käytii siel tornis, oliha se aika korkee, mutku sato . Se oli hyvä pizzapaikka mis käytii viel syömäs, hyvä pizza.”

Nuori sai valita taas syömäpaikan, joka oli jälleen pizzeria. Puijon tornissa kävimme, mutta sade hieman häytti näkyvyyttä ympäristöön. Paluumatkalla nuori ei enää saanut pidettyä itseään kasassa, vaan matka meni jo kiukutteluksi, kun jouduimme rajaaman puheluita. Toinen asia, mitä olisi pitänyt hoitaa paluumatkalla, oli kotiharjoittelut ja niiden sopimukset, sekä myös illalla liikkumiset talon läheisyydessä.

Mitä muuta haluat sanoa reissusta?

”Tälläsiä reissuja kannattaa tehdä, pitäs vaa tehdä useemmin. Nää on hyvää vaihteluu ja kivaa. Ainoo, mikä mua otti päähä oli ku en voinu polttaa, ku siel ei saanu. Teki iha hirveesti mieli polttaa, kun oon aina aikaisemmi polttanu tämmösissä paikoissa ja siel oli se tuhkakuppiki terassil. Arvaa et tekikö mieli polttaa.”

Suurin osa sijoitetuista nuorista tupakoi, ja vaikka Valkama on suljettu laitos, niin nuoret joka tapauksessa onnistuvat tupakoimaan. He tupakoivat kotiharjoitteluissa, yksin ulkoillessaan tai kun hoitavat asioitaan itsenäisesti. Tupakan tai muun päihteen himo saa nuoret tekemään hölmöjäkin asioita. Näin isoja retkiä ei ole mahdollista tehdä kuin kerran vuodessa, mutta pienempiä retkiä toki voisi tehdä useamminkin.

7 OPASKIRJANEN RETKIEN SUUNNITTELUUN

Opinnäytetyö oli jaettu kahteen osaan: retkeen, joka tietenkin oli isommassa roolissa, ja opaskirjaan, jolla on tulevaisuudessa tarkoitus helpottaa retken suunnittelua. Opaskirjanen ei ole mikään paksu opus, vaan pieni vihkonen matkajärjestelyn tueksi.

Opaskirjaan pyrittiin kokoamaan kaikki, mitä retken toteutuksessa tulee ottaa huomioon. Opaskirjassa pyritään siihen, että kaikki retken toteuttamiseen vaikuttavat asiat ovat saaneet vastuuhjaajan. Yksi ohjaaja vastaa omasta vastuualueestaan. Tällä pyritään välttämään päällekkäisyyksiä asioiden hoitamisessa.

Esimerkiksi lääkkeistä vastaava ohjaaja huolehtii siitä, että jokaisen retkelle lähtevän nuoren lääkkeet ovat mukana, ja että nuori saa lääkkeensä oikeaan aikaan siten, että ohjaaja jakaa lääkkeet ja hoitaa lääkekuittaukset ajan tasalle retken aikana. Ohjaaja huolehtii myös siitä, että retkellä on mukana myös muuta lääkettä, sidostarpeita yms.

Jokaisella mukana olevalla ohjaajalla on siis oma vastuualueensa, jonka vain tämä nimenomainen ohjaaja hoitaa. Retkelle lähtiessä tulee jokaiselle ohjaajalle useampikin vastuualue. Tällä keinoin jokainen sitoutuu retken asioiden hoitoon, eikä vastuu kaikesta jää vain yhden ohjaajan harteille.

Oppaassa on siis pyritty ottamaan kaikki mahdollinen retkeen vaikuttava asia huomioon: vastuuhjaajat, paikat, vaatetus, mukaan otettavat tarvikkeet, kulkuneuvot, ruokalistat ja ruuat.

8 POHDINTA

Retki oli kaikkien sattumien ja tapahtumien jälkeen onnistunut. Toivomme, että opinnäytetyömme pystyy näyttämään retken valmistelun ja toteutuksen lisäksi myös

muita haasteita, kuten riippuvuusongelmat ja karkailun, jotka liittyvät Stoppareissa nuorten hoitotyön arkeen.

Stoppari-Valkamaan sijoitetuilla nuorilla on monia ongelmia, joiden lisäksi päihteet ovat täyttäneet suuren osan elämästä. Päihteidenkäytön ohessa tai päihteidenkäytön vaikutuksesta nuorelle on tullut psyykkisiä ongelmia, joiden kanssa nuori joutuu kamppailemaan jatkuvasti.

Nuoren päihteidenkäytön taustalla on voinut olla myös psyykkisiä, sosiaalisia tai fyysisiä ongelmia tai vaikeuksia, joita helpottaakseen nuori on ajautunut päihteiden käyttöön. Aina ei voida sanoa, kumpi oli ensin, päihteet vai muut ongelmat. Aina on kysymys kuitenkin omista elämänhallintaan liittyvistä vaikeuksista. Stoppari-Valkaman hoidolla pyritään vaikuttamaan ja auttamaan yksilöllisesti yhteisöllisin keinoin nuoren elämänhallintaan. Sitä voidaan saada suunnitelmallisemmaksi myös tällaisen elämyksellisen retken suunnitteluun ja toteutukseen osallistumisella.

Opinnäytetyömme tavoitteina oli kehittää Stoppari-Valkaman ryhmätoimintoja ja antaa retken suunnittelumalli tulevaisuuteen retkiohjekirjana. Retkiohjekirjaan on koottu kaikki oleelliset asiat, jotka on otettava huomioon retkeä suunnitellessa. Retkestä saatuja kokemuksia voidaan käyttää hyväksi myös silloin, kun uutta, pidempää retkeä tulevaisuudessa suunnitellaan. Tavoitteena olisi saada aikaiseksi pysyvä retkikäytäntö Stoppari-Valkamaan.

Tavoitteena oli myös selvittää, onko nuorten osallistumisella, sekä osallisuuden tukemisella ja vahvistamisella elämyspedagogisin keinoin merkittävää vaikutusta nuoren omaan motivaatioon löytää omaa kasvua ja kehitystä edistäviä asioita. Nuorille annettiin paljon mahdollisuuksia vaikuttaa retkeen, niin paikkaan kuin aktiviteetteihinkin. Nuoret olivat innostuneesti mukana retkisuunnitteluryhmissä ja esittivät hyviä ideoita. Toisaalta osaa nuorten toiveista ei voitu toteuttaa joko sen vuoksi, että toteuttaminen olisi ollut liian kallista retkibudjettiimme nähden, tai sen vuoksi, että retkeä ei voitu järjestää Suomen rajojen ulkopuolelle.

Kuten opinnäytetyöstä käy ilmi, kaikki oli kuitenkin melko epävarmaa. Kun osalle nuorista tuli tilaisuus lähteä karkumatkalle Stoppari-Valkamasta, nuoret valitsivat mieluummin karkureissun kuin retken, jota olivat itse olleet suunnittelemassa. Ei auttanut, vaikka itse oli saanut toivoa ohjelmaa ja retkipaikkaa. Tämä kuvastaa

erinomaisesti sitä moninaista elämänhallinnan ongelmatilaa, joka Stoppari-Valkamaan sijoitetuilla nuorilla on. Oliko kysymyksessä karkumatkalle lähteneiden nuorten päihteiden himo vai impulsiivisuus vai ”tekikö tilaisuus varkaan”? Sitä emme saaneet selville.

Nyt voidaan vain arvailla, kuinka retki olisi sujunut, jos olisimme päässeet lähtemään sille koko alkuperäisen ryhmän voimin. Minkälaiseksi arki olisi silloin muodostunut: olisiko retkellä ollut ongelmia ja minkälaisia ne ongelmat olisivat silloin olleet? Suurimmat ongelmat nuorilla olisivat todennäköisesti liittyneet tupakkaan ja ohjaajilla nuorten karkureissujen pelkoon. Olisiko retkellä ollut jopa väkivallan uhkaa? Se on mietityttänyt meitä ohjaajia jälkeinpäin, paluupäivänä osastolla tapahtuneen väkivaltatilanteen takia.

8.1 Nuoret

Retkellä mukana ollut nuori kertoi, että hän sai kokea siellä asioita, joita ei muuten olisi kokenut tai tehnyt. Nuori joutui retkellä opettelemaan oman pahan olonsa ja ahdistuksensa sietämistä. Jousiammunnassa onnistumisen tunteen kautta hän sai kokemuksen pelkonsa voittamisesta ja jopa itsensä ylittämistä.

Nuori kykeni puhumaan omista henkilökohtaisista ja vaikeistakin asioistaan ohjaajille. Hän käsitteli omaa tilannettaan rationaalisesti ja kykeni muodostamaan itselleen järkeviäkin tulevaisuuden suunnitelmia. Yllättävin asia, minkä nuori retken aikana teki, oli ”niksojen” eli nikotiinikorvaustuotteiden ottaminen omin luvun ja tunnustaminen, että hän oli näin tehnyt.

8.2 Ohjaajat

Mitä ohjaajille jäi käteen retkestä, joka meinasi epäonnistua jo ennen alkamistaan? Luultavasti harkitsemme, lähdemmekö seuraavan kerran retken järjestelyyn ja toteuttamiseen mukaan ollenkaan. Onko kaikki suunnittelu ja vaivannäkö sen arvoista, koska lopputuloksesta ei ikinä voi olla varma? Onko alkuinnostukseen enää samanlaista, kun homman on jo kerran kokenut? Aluksi oli halukkaita retkelle lähteviä ohjaajia mukana vaikka kuinka paljon, mutta sitten he alkoivat perua lähtöjään. Syitä oli monia: perhe, väsymys, hammaslääkäriaika tms. Olisikin mielenkiintoista tietää, mikä ohjaajille tulee siinä vaiheessa, kun retki lähenee. Miksi lähtö perutaan viime

hetkellä, vaikka alussa ollaan innokkaasti mukana? Onko taustalla pelkoa tulevasta tai kenties omasta ammatillisesta identiteetistä? Onko epäonnistumisen pelkoa siitä, ettei tiiviissä ryhmässä pärjääkään tai uskalleta heittäytyä tilanteeseen täysillä mukaan. Onko taustalla pelkoa siitä, osaako toimia osastoympäristöstä poikkeavassa ympäristössä tai siitä ammatti-identiteetin epävarmuudesta, kun ollaan useita vuorokausia nuorten kanssa tiiviisti yhdessä? Onko mahdollisesti pelkoa olla oma itsensä, pelkoa epäonnistua, vai onko epävarmuutta siitä, uskalletaanko heittäytyä tilanteeseen täysillä mukaan?

On raskasta jännittää ja miettiä, onko talossa retkelle lähteviä nuoria lähtöpäivänä vai ovatko he retkelle lähtemisen hetkellä valinneet toisin eli jättäneet palaamatta kotiharjoittelusta tai lähteneet karkumatkalle. Ohjaajina voimme pohtia sitä, olemmeko tehneet turhaa työtä, jos retken toteutustilanteessa toteuttajat eli nuoret puuttuvat. Haasteellista ohjaajille on järjestää suunnitteluhetkiä, käydä läpi retkiohjelmia ja yrittää löytää kaikkia nuoria tyydyttävää tekemistä tietyn etukäteisbudjetin suomissa raameissa.

Retki on samalla jollain tapaa ihmisen matka itseensä. Huomasimme, miten paljon halusimme antaa itsestämme nuorille. Ammatillista kasvua tukee, kun kaikki eteen tulevat ongelmat on kyettävä ratkaisemaan paikan päällä.

Kaikista haasteista huolimatta retki antaa mukaan lähtevälle ohjaajalle enemmän kuin mitä se ottaa; elämyspedagogiikan mukaan hetket ovat tärkeitä. Hetkessä eläminen vaatii ohjaajalta herkkyyttä, tilannetajua, rohkeutta ja uskallusta ottaa vastuuta työstään. Lisäksi se mahdollistaa eteenpäin siirtymisen, kulkemisen hetkestä seuraavaan. Hetkessä eläminen on mahtava kokemus, mutta sen löytäminen ei aina ole helppoa. Niin työssä kuin elämässäkin hetken löytäminen voi olla ratkaisevaa jaksamisen kannalta. Elämyspedagogiikka menetelmänä tarjoaa hetkiä ja tilaisuuksia, joihin voi tarttua kiinni (Lehtonen 1998, 96–107.). Näin ollen voimme molemmat retken suunnitteluun ja toteutukseen osallistuneet ohjaajat sanoa, että näistä hetkistä muodostui hienoja muistoja, jotka auttoivat meitä molempia jaksamaan pitkiä työpäiviä retkellä ja jotka toivat ”lisäkipinää” myös arkityöhön.

Tämän opinnäytetyön kautta mahdollistui myös ohjaajien elämyspedagoginen kasvuprosessi. Timo Lehtonen (1998, 96–107) määrittelee sen tavoitteelliseksi ja tietoiseksi kasvuprosessiksi, joka tapahtuu omakohtaisen oppimisen kautta luonnossa

ja ryhmässä, ja se tarjoaa tuen ja turvallisuuden tunteen. Retki oli meille molemmille ohjaajille myös matka omaan ammatilliseen itseemme. Ymmärsimme molemmat, että haluamme antaa itsestämme nuorille ja säilyttää silti ammatillisen aikuisuutemme. Luottamuksen ja toisen ammattitaidon kunnioittamisen kautta syntyi yhteistyö, jolla retki toteutettiin.

Elämyspedagogiikassa pyritään kokonaisvaltaiseen kokemukseen tai elämykseen, jossa ovat mukana sekä keho, tunne että mieli. Kun toimintaympäristönä on luonto tai jokin muu arkielämästä poikkeava ympäristö, oppimisen prosessimaisuus ja sosiaalisuus, kokemuksen merkitystä selkeyttävä refleksiivisyys sekä toiminnallisuus ja osallistaminen tekevät toiminnasta tavoitteellista. (Suomen Nuorisokeskukset ry 2009.)

Elämyspedagogisilla menetelmillä voidaan vaikuttaa myös työntekijöiden tavoitteellisuuteen ammatillisessa kasvussa. Tämän merkitystä emme kumpikaan ennakoineet opinnäytetyötä suunnitellessamme. Retkikokemuksen myötä saimme omalle ammatilliselle kasvullemme sellaista lisäarvoa, jota emme opinnäytetyön alussa osanneet kuvitellakaan. Ammatillisena kasvuna voidaan nähdä sekin, että ohjaaja ei halua eikä voi paeta hankalaa työtilannetta normaalista poikkeavassa työympäristössä – tässä kontekstissa tarkoitamme retkeä – vaan pyrkii valitsemaan tilanteiden ratkaisut siten, että nuoren turvallisuus ja huolenpito on ensisijaista.

8.3 Opas

Opinnäytetyössä oli myös tarkoitus saada aikaiseksi toimiva opasvihko tulevaisuuden retkiä varten ja synnyttää retki jatkumo Stoppari-Valkamalle. Vihko pyrittiin tekemään mahdollisimman helppolukuiseksi ja helppokäyttöiseksi. Oppaassa annetaan jokaiselle retkelle lähtevälle ohjaajalle oma rooli.

- Vastuuohjaaja
- Lääkevastaava
- Ruokavastaava
- Tarvikevastaava
- Ohjelmavastaava
- Rahavastaava
- Lupavastaava

Oppaaseen tehtiin myös omat osiot nuorille mm. heidän mukaan ottamistaan tavaroista, ettei mitään unohdu. Jokaisen nuoren kanssa käydään lista läpi ja katsotaan, että tavarat on varmasti pakattu mukaan. Oppaan tehtävä on helpottaa retkelle lähtöä ja suunnittelua.

8.4 Yhteenveto retkestä

Retki oli onnistunut, vaikka vain yksi nuori oli mukana retkellä. Kolmen vuorokauden jatkuva läsnäolo ja vuorovaikutus sekä asiakasnuoren että työtoverin kanssa vieraassa ympäristössä verrattuna osasto-olosuhteisiin tarjosi ohjaajille pohdittavaa: kysymyksiä omasta toiminnasta ja tunteista hoitotyössä sekä nuorten kanssa vuorovaikutuksesta.

Retki sujui suunnitelmien mukaan, eikä siellä tullut muita vastoinkäymisiä kuin kadonneet nikotiinikorvaustuotteet, ruhje Riitan käteen ja Rikun kipeytynyt olkapää. Retken ohjelma oli toimiva, vaikka keilaus ei ollutkaan mukana olleen nuoren mielestä kaikkein parasta tekemistä. Yhteiset illat ruuanlaittoineen, TV:n katseluineen ja saunomisineen sujuivat mukavasti ja leppoisasti. Ohjaajat pystyivät huomioimaan retkellä ollutta nuorta toisin, kuin jos mukana olisi ollut viisi nuorta. Nuori sai kaiken ohjaajien huomion retken aikana ja hän uskalsi puhua vaikeistakin asioistaan aidosti ja luottaen mukana olleisiin aikuisiin.

Pitkät automatkat eivät ole keskittymishäiriöstä kärsivälle nuorelle ihanteellinen olotila, joten retkikohde ja matkustaminen retkikohteeseen on tältä osin mietittävä huolella. Yhden kiukuttelevan nuoren kanssa kyllä tulee toimeen, mutta jos heitä on useampia, turhautuminen ja hermostuminen alkaa varmasti näkymään myös ohjaajissa.

Huomioon on otettava myös mukana olevien nuorten mahdollinen karkailutaipumus ja mahdollisuudet karkuun lähtemiseen. Retkellä on oltava mukana riittävästi ohjaajia riippuen nuorten määrästä. Samoin yövalvonta on järjestettävä siten, että yksi retkelle osallistuvista ohjaajista toimii ns. yökkönä.

Osallisuus ja osallistuminen edellyttävät riittävän identiteetin ja omien mielipiteiden tietämisen sekä nuoren oman tiedon kunnioittamisen kehittymistä. Nuorilla identiteetin rakentuminen on vasta alkuvaiheessa. Toiminnan tulee tapahtua kuitenkin vapaaehtoisuuden hengessä. Kaikenlainen pakottaminen ja yhteiskuntaan sopeuttaminen on ristiriidassa sosiaalipedagogian käsitteiden, kuten osallisuuden ja osallistamisenkin kanssa. Terhi Haiminen (2003) kuvaa pro gradu -työssään ihmisen yhdentymistä yhteiskuntaan subjektina ja mukautumista siihen objektina. Yksilö luo henkilökohtaisen suhteen siihen yhteiskuntaan, jonka jäsen hän on sekä niihin instituutioihin, jotka ovat hänen yhteiskunnallisen osallisuutensa ja osallistumisensa, yhdentymisensä ja elämänhallintansa kannalta merkityksellisiä. (Haiminen 2003, 57)

Oliko retki vapaaehtoista toimintaa? Vastaisiko se nuorten toiveisiin siten, kun nuoret itse todella toivoivat? Oliko mahdollisuus karata vanhan, tutun toiminnan pariin sittenkin turvallisempaa kuin lähteä kohti jotakin uutta ja ennen kokemattomaa? Näiden kysymysten herättämien ajatusten pariin voisi jatkossa palata tutkimaan syitä siihen, miksi nuoret valitsivat pois jäämisen retkeltä ja karkaamisen sen sijaan, että olisivat lähteneet mukaan retkelle, jollaiselle on mahdollisuus ehkä vain kerran elämässään. Mitkä seikat vaikuttavat nuorten sitoutumiseen ja vastuunkantamiseen samankaltaisissa tilanteissa kuin nyt Stoppari-Valkamassa järjestetty retki oli?

Kysymys, joka nousi jo retken alkuvaihteissa, oli työntekijöiden motivaation lisääminen retkien suunnitteluun ja retkille osallistumiseen. Mitkä seikat motivoivat Stoppari-Valkaman ohjaajia järjestämään ja osallistumaan hoidossa oleville nuorille retkiä? Onko retkien järjestäminen ohjaajille kuormittavaa lisätyötä vai mahdollisuus kokea nuorten kanssa jotakin erityistä ja elämyksellistä? Meille molemmille retkelle osallistuneille ohjaajille se oli ammatillisesti kasvattava kokemus, joka jää elämään muistoihin erityisenä hetkenä omalla urallamme

Mieltä jäi askarruttamaan se, mikä saa nuoret valitsemaan mieluummin päihteet ja karkumatkan kuin osallistumisen retkelle, jonka suunnitteluun ja ohjelmaan he itse ovat vaikuttaneet.

”Jos haluat rakentaa laivan,
älä kokoa ihmisiä hankkimaan työkaluja,
lautoja ja tarvikkeita,
vaan herätä heissä kaipuu merelle!”

-Antoine de Saint-Exupéry-

LÄHTEET

A-klinikkasäätiö 2012/Itä-Suomen palvelualue. Nuorten hoitotyön käsikirja. Stopparit.

A-klinikkasäätiö 2013/Itä-Suomen palvelualue. Saatavissa: <http://toimipaikka.a-klinikka.fi/ita/hoitopalvelut/lastensuojelun-erikoisyksikko/stoppari-hamina>. [Viitattu: 28.9.2013]

Bowles, Steve & Telemäki, Matti 2001. Seikkailukasvatuksen teoria ja käytäntö. Oulun yliopisto. Oulu.

Eloranta Hanna 2006. Asiakkuuden ja osallisuuden rakentuminen palveluohjauksessa. Progradu –tutkielma. Terveystieteen laitos Tampereen yliopisto.

Latomaa, Timo & Karppinen, Seppo 2007. Seikkaillen elämyksiä. Seikkailukasvatuksen teoriaa ja sovelluksia. Tampere: JuvenesPrint.

Lehtonen, Timo (toim.) 1998. Elämän seikkailu- Näkökulmia elämyksellisen ja kokemuksellisen oppimisen kysymyksiin Suomessa. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.

Outwardbound Ry2011a. Elämyspedagogiikka. Saatavissa:<http://www.outwardbound.fi/experiential-learning>. [viitattu: 24.9.2013].

Outwardbound Ry.2011b. Elämyspedagoginen ohjaaminen – tiivistelmä. Saatavissa:http://www.outwardbound.fi/tiedostot/Kirjallisuus/EP_tiivistelma.pdf. [Viitattu: 24.9.2013].

Perttula, J. 2007. Elämysten merkitys ihmiselämässä. Teoksessa Karppinen, Seppo J.A. & Latomaa, Timo. (toim.) 2007. Seikkaillen elämyksiä: Seikkailukasvatuksen teoriaa ja sovelluksia. Rovaniemi. Lapin yliopistokustannus.

Pulkamo, Hannele 2007. Teoksessa Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.). Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Sosiaaliportti. Lastensuojelunkäsikirja. Muistilista: Hoito ja kasvatus sijaishuollossa. Saatavissa:<http://www.sosiaaliportti.fi/Page/80b65c17-3a17-4bde-a557-9488790d013c.aspx>. [viitattu: 28.8.2012].

Suomen kielen perussanakirja 2001. Ensimmäinen osa A–K.. Helsinki. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.

Suomen Nuorisokeskukset ry 2009. Mitä on seikkailukasvatus? Saatavissa: <http://www.seikkailukasvatus.fi/esittely/mika+seikkailukasvatus/> [viitattu: 16.3.2011].

Telemäki, Matti.1995. Kurt Hahn ja elämyspedagogiikka. Kasvatus-lehti. Katsauksia.1.1995. Suomen kasvatustieteellinen seura ja koulutuksen tutkimusseura. Jyväskylä: Jyväskylä yliopisto.

Telemäki, Matti 1998. Johdatus seikkailukasvatuksen teoriaan. Oulun yliopiston Kajaanin opettajakoulutuslaitoksen julkaisuja. Sarja B: Opetusmonisteita ja selosteita 11. Oulu: Oulun yliopistopaino.

Haiminen Terhi 2003. Nuoret toiminnassa. Nuorten projektimaisen toiminnan sosiaalipedagogista tarkastelua. Yhteiskuntapolitiikan pro gradu -tutkielma. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Liite 1: Retkilupapyyntö sos.tt.lle

Hyvä nuoren sosiaalityöntekijä!

Olemme ohjaajia Kymen A-klinikkatoimesta, Riku Pakkanen Stoppari-Haminasta sekä Riitta Hulanmäki Stoppari-Valkamasta. Opiskelemme työn ohella sosionomi (AMK) -tutkintoa Kymenlaakson ammattikorkeakoulussa.

Teemme toiminnallisen opinnäytetyön elämyspedagogiikan käytöstä Stoppariyhteisössä, mihin kuuluu Stoppari-Valkaman nuorten kanssa toukokuussa kolmipäiväinen retki (8.-10.5.). Retki suuntautuu Tahkolle, jossa majoitumme mökkimajoitukseen retken ajaksi. Retkelle olemme suunnitelleet nuorten kanssa ohjelmaa: ratsastusta, ”värikuulasotaa”, keilausta, kylpyläkäynnin jne. Mukana retkellä on meidän lisäksi muita ohjaajia. Nuorille ei retkestä aiheudu mitään kuluja. Lisäksi nuoret ovat vakuutettuja retken aikana tapaturman tms. varalle.

Opinnäytetyöstä ei ilmene nuorten nimiä, sukupuolta tai muita seikkoja, joista retkelle osallistuvat nuoret voisi tunnistaa. Opinnäytetyön on tarkoitus valmistua alkusyksystä 2012.

Ystävällisin yhteistyöterveisin

Riku Pakkanen

Riitta Hulanmäki

Ohjaaja, Stoppari-Hamina

Ohjaaja, Stoppari-Valkama

Sosionomiopiskelija, KyAMK

Sosionomiopiskelija, KyAMK

Ole hyvä ja palauta oheisessa kirjekuoressa

Annan luvan _____ osallistua Stoppari-Valkamasta tehtävälle retkelle

En anna _____ lupaa osallistua Stoppari-Valkamasta tehtävälle retkelle

Liite 2: Retkiohjelma

RETKIOHJELMA 8. – 10.5.2012

Ma 7.5. Kauppa ja auton tankkaus

Ti 8.5. Aamupala Valkamassa, n. klo 9 lähtö

- välipysähdykset tarpeen mukaan
- asettuminen mökille
- ruuan teko ja ruokailu
- aktiviteetti, jousiammunta n. 17.30, matkaa muutama kilometri
- sauna, iltapala ja keskustelua
- nukkumaan n. klo 22 – 23

Ke 9.5. Herätys ja aamupala n. klo 9

- lähtö Siilinjärvelle n. klo 11
- tutustuminen Siilinjärveen ja ruokailu
- keilaus yksi tunti kylpylä Fontanellassa
- kylpylä sama kaksi tuntia
- paluu mökille
- ruokailu
- yhdessäoloa, iltapala ja keskustelua esim. tulevaisuudesta
- nukkumaan n. klo 22 – 23

To 10.5. Herätys ja aamupala n. klo 9

- mökin siivous ja palautus
- paluu alkaa n. klo 12
- Kuopio Näsinneula ja ruokailu
- pysähdykset tarvittaessa
- paluu Valkamaan n. klo 18
- tilitykset

Liite3: Retken suunnittelurunko

RETKEN SUUNNITTELURUNKO

(muistilista Riitalle ja Rikulle)

- Päivämäärä ja retkipäivät lukkoon ajoissa mm. työvuorolistaa ja muita sovittavia asioita varten (neuvottelut, vanhempien vierailut, hammaslääkäriaajat).
- Retkelle osallistuvat (nuoret ja ohjaajat).
- Luvat (talosta, vanhemmilta ja sijoittajilta) – retkilupakysely ohessa.
- Vastuuhenkilöt: ruoka, lääkkeet, rahat, autot, varustus, yhteydenpito (ei tule turhaa sähläystä siitä, kuka hoitaa mitään retkelle).
- Majapaikan varaus.
- Toimintojen suunnittelu: Mitä tapahtuu minäkin päivänä? Huomioitava, että on myös yhteistä ”luppoaikaa”: pelien pelaaminen, saunominen, ruokailut.
- Ruokalistan suunnittelu.
- Toimintojen sopiminen/varaaminen paikan päältä.
- Kuljetus (auton varaaminen).
- Matkan pituudesta riippuen taukopaikkojen suunnittelu etukäteen. Hyväksi todetut nähtävyydet, hyvät ruokapaikat jne,
- Majapaikasta riippuen tarvittavien välineiden kokoaminen ja hankkiminen: teltta, vuodevaatteet/makuupussit, pyyhkeet, ruokailuvälineet/-tarvikkeet, retkeilyvälineet, harrastevälineet (ohjaaja).
- Retkellä tarvittavien varustusten kokoaminen ja tarvittaessa hankkiminen: vaatteet, kengät, vuodevaatteet, pyyhkeet, omat hygieniatarvikkeet ja laukku.
  - retkelle lähteville nuorille muistilista tarvittavista varustuksista
  - ohjaaja käy nuoren kanssa läpi, mitä retkellä tarpeellisia vaatteita tai muita tarvikkeita nuorella on, tai mitä nuorelle tarvitsee hankkia

Retkelle lähtö:

- Retkelle lähtevät ohjaajat ovat edellisenä päivänä töissä, jotta saadaan kasattua/tarkastettua kaikki retkellä mukana oltavat tavarat ja välineet (puuttuvat voidaan vielä hankkia). → tavaroiden pakkaaminen, auton tankkaaminen ja auton kunnon tarkastaminen (öljyt, tuulilasipesu-neste, renkaat).

- Kaupassa käynti: Ostetaan omasta ruokatavarakaupasta ruokatarvikkeet retkelle. Retkellä ostetaan vain niitä ruokatarvikkeita, jotka eivät säily tuoreena pitkään (kylmäketjun säilyminen on huomioitava).
- Nuorille sovitaan herätysaika seuraavalle aamulle.
- Yököt laittavat aamupalan valmiiksi: puuroa, leipää, kahvia, mehua yms.
- Matkaeväiden tekeminen – yököt voivat tehdä jo osan valmiiksi (kuka ottaa mitäkin).
- Huoneiden on oltava kunnossa ennen lähtöä. Sänkyjen on oltava pedattuina, sähkölaitteiden sekä valojen on oltava pois päältä.
- Ohjaajat huolehtivat, että heillä on oman vastualueensa mukaiset tavarat mukana: rahat, puhelimet, avaimet, lääkkeet, bensakortti, navigaattori, ryhmien (jos retkellä pidetään ryhmiä) pitämiseen tarvittavat välineet yms.
- Vielä kerran muistutetaan ja tarkistetaan, että mukaan tulee kaikki tarvittavat välineet.
- Kaikki tavarat (Tämäkin tarkistettava!) autoon, ja lähdetään.

OPASVIHKO RETKELLE

RETKIKOHDE JA AJANKOHTA: □□□□

VASTUUOHJAAJA:

Vastuuohjaaja huolehtii siitä, että aikataulut pitävät ja että jokainen tietää oman tehtävänsä. Vastuuohjaaja huolehtii myös retkikohteen, esim. mökin varauksesta.

LÄÄKEVASTAAVA:

Lääkevastaava vastaa siitä, että kaikki tarpeellinen ensiaputarvikkeisto on matkassa. Lääkevastaava huolehtii myös nuorten lääkkeistä ja niiden jakamisesta sekä seurantakuittauksista.

RUOKAVASTAAVA:

Ruokavastaava suorittaa kaupassakäynnit ja suunnittelee retkelle ruokalistat. Ruokavastaava tekee myös ruuat retkellä.

TARVIKEVASTAAVA:

Tarvikevastaava huolehtii, että kaikki matkalla tarvittavat tarvikkeet ja tuotteet ovat mukana. Tarvikevastaava käy nuorten kanssa läpi heidän tavaransa, jotta mitään ei unohtuisi. Tarvikevastaava hankkii nuoren kanssa nuorelta puuttuvat tavarat/tuotteet, jos sellaisia on.

OHJELMAVASTAAVA:

Ohjelmavastaava huolehtii että matkalle/retkelle suunniteltu toiminta toteutuu.

RAHAVASTAAVA:

Rahavastaava huolehtii kassan käytöstä retken aikana, sekä hoitaa tilitykset matkan/retken jälkeen. Rahavastaava huolehtii myös nuorten rahoista, jos sellaista on mukana, sekä hoitaa viikkorahan maksun, jos se ajoittuu matkan/retken ajankohtaan.

LUPAVASTAAVA:

Lupavastaava huolehtii, että kaikki luvat matkalle/retkelle ovat kunnossa (mm. vanhemmat ja sijoittaja). Lupavastaava huolehtii myös, että vakuutukset ovat kunnossa.

AUTOVASTAAVA:

Autovastaava huolehtii, että matkalle/retkelle on varattu tarpeellinen määrä kulkuneuvoja, ja että ne ovat oikeaan aikaan käytössä. Hän huolehtii myös autojen huoltotarvikkeista (mm. tuulilasinpesuneste) ja siitä, että auto on tankattu ja asian mukaisessa varustuksessa. Ennen lähtöä on tarkistettava mm. öljyt sekä rengaspaineet.

”YÖKKÖ”/”YÖKÖT”:

Mikäli matkalla/retkellä on mukana yövalvoja, hän valvoo sovitulla tavalla yöt. ”Yökkö” voi myös tehdä aamupalat valmiiksi.

Rahavastaava:

ON

Kassa mukana

_____

Luottokortti

_____

Bensakortti

_____

Nuorten käyttöraha

ON

1) _____

_____

2) _____

_____

3) _____

_____

4) _____

_____

5) _____

_____

6) _____

_____

7) _____

_____

Lupavastaava:

ON

Vakuutukset

_____

Lupakysely vanhemmille läh. (pvm)

___ / ___

Lupakysely sos.työntekijälle läh. (pvm)

___ / ___

Luvat vanhemmilta

ON

1) _____

_____

2) _____

_____

3) _____

_____

4) _____

_____

5) _____

_____

6) _____

_____

7) _____

_____

Luvat sijoittajalta

ON

1) _____

_____

2) _____

_____

3) _____

_____

4) _____

_____

5) _____

_____

6) _____

_____

7) _____

_____

Autovastaava:

ON

• auto / autot varattu

_____

• tankkaus tehty

_____

• renkaat tarkistettu

_____

• öljyt tarkistettu

_____

• tuulilasinpesuneste tarkistettu

_____

• navigaattori

_____

Yökkö/Yököt:

1. yö	
2. yö	
3. yö	
4. yö	
5. yö	
6. yö	
7. yö	

Ohjelmavastaava:

- onko iltasin ryhmiä

ON

Ilta ja aihe:

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____

Aktiviteetit:

Mikä? varattu ON

- 1) _____ / _____
- 2) _____ / _____

3) _____ / _____

4) _____ / _____

5) _____ / _____

Tarvikevastaava:

Tarvikevastaava tarkistaa, että vaatteita on tarpeeksi ja että ne ovat vuodenaikaan nähden sopivat.

- ON
- alusvaatteet _____
  - sukat _____
  - alus-/t-paidat _____
  - pitkät housut _____
  - kengät _____
  - saappaat _____
  - ulkoilutakki _____
  - pipo (tarvittaessa) _____
  - oloasu _____

- **omat hygienianhoitovälineet:** _____
- shampoo _____
- suihkusaippua _____
- hammasharja ja – tahna _____
- intiimihygienia _____
- yöpuku tai vastaava _____
- pyyhe _____
- uimahousut / -puku _____
- oma MP-soitin _____
- reppu/kassi _____
- vuodevaatteet _____
- makuupussi _____
- telttä _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

Puuttuvia tarvikkeita / hankittu:

ON

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

Muuta muistettavaa ja huomioitavaa:
